KIADÓHIVATAL TELEFON: 9-77
Str. Baron L. Pop 10
SZERKESZTŐSÉG
Fájeli
ELŐFIZE
Egés Budai
Félévre
Negyedé
Egy hóra . . . 110 „
IX évfolyam ❖ 278. szám
1928 December 21 péntek
* 5689 év Tébét 8 *

Dr. Kamaszter Róbert
I. Disztér 2. IIe. 8.
618

UJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPLAP

Tüntetès Hoower ellen

Bolivia és Paraguay háborus konfliktusában szünet állott be: egyelőre nem öldösik egymást rakásra a derék hadfiak. Hogy mi uszitotta őket egymàsra, azt ma sem lehet pontosan tudni, de lényegében nem is fontos. A háborura mindig van ok, — néha egy görbénnézés is elég hozzá, ha a háttérben lappangó érdekeknek szükségük van kifogásra és igazolàsra.

A konfliktusban egészen más az, ami jelentős és godolkozàsra ad alkalmat. És pedig az a magatartás, mellyel Délamerika vezető államai: Argentina és Brazilia szerelték le a hadvész-ülte képpel készülődő feleket. Argentina és Brazilia példát mutattak Európànak: nem frázisokkal, hanem cselekedetekkel szerelték le a háborut. A gazdasági bojkott révével.

A Dél tehát szakitott Európa és Északamerika hősi tradicióival s ez azt mutatja, hogy Délamerikàban immár nem játékszer a pacifizmus, a kávéültetvények hazàiban még nem érte el azt a tetőfokát a gazdagodàs, mely „magasabb célok", nevezetesen az imperializmus, az erőszakos hóditás fényüzését tenné kivànatossá.

De van ennek a pacifizmusnak más oka is. A Dél tart, nagyon is tart Északtól s minden politikai erejét arra használja fel, hogy a délamerikai àllamokat közös nevezőre hozza az Unió kizsákmányoló ambicióival szemben. Argentina és Brazilia ma már tudják, hogy minden erőmegosztás Északamerika térhóditását segiti elő, amelynek giászi ipara mohón veti rá magát minden nyersterméktérületre, amiben a Dél még bőviben van.

Hogy Délen ez a gondolat mennyire erjedőben van, legjobban Hoower argentinai fogadtatásának „mellékkörülményei" igazolják. A vasuti sinekre elhelyezett bombák és a hatalmas antipátiatüntetések, melyekkel az uj északamerikai elnököt fogadták Hoower tudvalevőleg a páneurópai gondolat egyik exponált személyisége, akit nem hiába ültettek az elnöki székbe a dollàrmilliomosok. Hoower értelmezésében a pánamerikai gondolat annyit jelent, hogy a Dél egyezzen bele Észak szupremáciájába, adja fel gazdasági és faji kijlönállàsát.

Ezt az eszmét Nicaraguában az ájtatos és képmutató Coolidge fegyverekkel is propagálta s Hoower argentinai látogatása is arra vall, hogy a további „eszmeterjesztés" az uj elnök kedvenc ambiciói közé tartozik.

Ezt az ambiciót azonban az argentinai dolgozó tömegek nem szivesen honorálják. Ők tudják, hogy mi történt Nicaraguàban, mit jelent az, ha az Unió pacifikál — épen ezért tüntetéssel adták tudtára nézetüket Hoowernek, akit egyébként csak nagynehezen mentettek meg a bombarobbanàstól.

Dél mentalitása, lévén a Dél latin fajták birtokában, nem nagyon egyezik Észak aranyborju-imádatával. Dél fiai, még a leggazdagabbak is érzik, hogy amennyiben Északnak sikerül a nyakukra ülni, ez régi, kényelmes, könnyelmüségre hajló, szines élet végét jelentené fejlődésüknek a régi irányból való kiteritését és politikai gondolkodàsmódjuknak teljes megfojtàsàt.

Hoower kedvezőtlen argentinai fogadtatàsànak — eltekintve a hivatalos külsőségektől — ez a magyarázata. És részben ez a magyarázata annak is, hogy Argentina és Brazilia olyan gyorsan szerelték le testvérállamaik verekedő kedvét. Hiszen tarthattak attól, hogy miként Nicaraguàban és részben — bár itt sikertelenül — Mexicóban is, az Unió beavatkozik és az ismert módon — pacifikàlni fog. Ahol pedig a jenki pacifikàl, ott a szabad önrendelkezés füve nem terem meg többé.

Mire szolgált volna az ipari ankét sárga blankettája?

Madgearu miniszter tudta nélkül csempészték be utólag a zsidókra vonatkozó kérdőivet

Cluj-Kolozsvár, december 20. Az *Uj Kelet tud.)* Néhány nappal ezelőtt általános feltünést keltett egy kommüniké, a mely az összes bukaresti lapokban megjelent. A kommüniké, amelyet az ipar és kereskedelemügyi minisztérium tett közé, a következőképen hangzott:

„Vingl Madgearu ipar- és kereskedelemügyi miniszternek tudomására jutott, hogy az ipari ankét egyik blankettájába az első megfogalmazás után egy uj rovatot állitottak be az iparban alkalmazott személyzet nemzetiségi hovatartozàsra vonatkozó kérdéssel, amely betoldás a zsidó vallásu román àllampolgárokra vonatkozik. A miniszter távirattàg közölte az iparügyi felügyelőséggel, hogy ez a rovat nem erdekli az ankéttal kapcsolatos munkálatokat, éppen ezért kérte, hogy ezt hozzák tudomására az összes iparvállalatoknak".

A különösen hangzó kommüniké sok találgatàsra adott okot és nemcsak az ipari köröket foglalkoztatja, hanem állandó pertraktàlàs tàrgyàt képezi ugy politikai körökben, mint a bukaresti sajtóban is. A furcsa kommüniké hiteles története a következő:

Tudvalevő, hogy a vámtarifa reviziójával kapcsolatban az ipar- és kereskedelemügyi minisztérium elrendelte az ország összes iparvállalataira vonatkozó adatok összegyüjtését. Az ipari ankét lefolytatàsàra speciàlis blankettákat nyomattak, amelyeket minden egyes gyàripàrosnak ki kell tölteme. A blankettàk szöveget Madgearu miniszter személyesen ellenőrizte és ugy kerültek az állami nyomdàba. Ennek ellenére a gyàripàrosok a reszükre megküldött kérdőivek között egy sàrga blankettàt is találtak, a mely azirànt érdeklődik, hogy az egyes vàllalatok alkalmazottai között hány rom[illegible] àllampolgàrsàgu [illegible] van. A sàrga blankettàk elküldéséről természetesen a miniszternek nem volt tudomàsa.

A feltünő módon becsempészett sàrga kérdőiv kinos feltünést keltett egyes körökben. Abban ugyan, hogy a kormány az iparban alkalmazott zsidók számà irànt érdeklődik, nincsen semmi különös, de miért nem szerepel ez a rovat azon a blankettán, amely a többi nemzetiségek számà irànt érdeklődik, illetve miért kelett a zsidókról külön blankettàt nyomatni? Madgearu miniszter bevezette a vizsgàlatot, amely csakhamar kideritette, hogy az iparügyi vezérigazgatósànàl csempészték be szàndékosan a zsidókra vonatkozó sàrga kérdőivet, a miniszter megkérdezése nélkül. Ezzel, a mint azt a bukaresti lapok tulnyomó része megàllapitja, egyfelől azt akarták, hogy a külföld előtt ràbizonyitsàk a Manu-kormànyra a hivatalos antiszemitizmust, ugyanakkor pedig a belföldi antiszemiták részére is kitünő adatokat szàllitottak volna a kitöltött ivek alapjàn. Hogy ez kinek annak érdekében? A kormànyhoz közelàlló és a független lapok egyöntetü megàllapitàsa szerint: a liberàlisoknak, akik a minisztériumban dolgozó főtisztviselőik utjàn minden eszközzel megkisérlik, hogy a kormàny tevékenységét szabotàljàk.

A hét végéig elkészül a stabilizációs egyezmény és a kölcsönszerződés végleges szövege

Karácsony után gyors tempóban fognak leperegni a kölcsöntárgyalások

(Bucuresti-Bukarest, december 20. *Az Uj Kelet tudósitójától.)* Alexandru Gh. *Buzdugan*, annak a romàn delegàciónak egyik vezetőtagja, amely a párisi kölcsöntàrgyalàsokat vezette, tegnap hosszabb megbeszélést folytatott *Popovici* Mihály pénzügyminiszterrel. Popovici Mihály a Madgearuval és Michalacheval folytatott előzetes megbeszélések alapjàn ujabb instrukciókkal látta el Buzdugant a pàrisi tàrgyalàsokra vonatkozólag. A kölcsöntàrgyalàsok a karácsonyi ünnepek alatt szünetelni fognak, de közvetlenül azután ismét teljes gőzzel folytatódnak. Elutazàsa előtt Buzdugan volt képviselő, aki tudvalevőleg *Buzdugan* régens fia, audiencián jelent meg *Maniu* Gyula miniszterelnök előtt. A „Cuvàntul" értesülése szerint a kölcsöntàrgyalàsok olyan előrehaladt stàdiumba jutottak, hogy a hét folyamàn a pénzügyminiszter, *Madgearu* iparügyi és *Raducanu* munkaügyi miniszterrel együtt megszerkeszti a stabilizàciós egyezmény és a kölcsönszerződés végleges szövegét.

A külföldi bankárok tulzott követelései

Egyes bukaresti lapjelentések arról számolnak be, hogy a kölcsöntàrgyalàsok során az uj kormànynak is nehézségei támadtak. Ezek a nehézségek különösen a külföldi bankároknak a körül a követelésük körül forognak, hogy amennyiben Romàniа nem fizetné pontosan valamelyik részletet, ugy a bankároknak a kölcsön biztositàsàra rendelkezésükre bocsàtja a romàn àllam összes jövedelmeit, tehàt nemcsak a monopoljövedelmeket, amelyeknek zàlogként való àtengedésébe *Bratianu* Vintila minden további nélkül beleegyezett.

A bankárok ezenkivül nem hajlandók kötelezni magukat a kölcsön második és harmadik részletének fix terminuson és előre megàllapitott feltételek között való kibocsàtàsàra és végül azt kérik, hogy mindaddig, mig a 250 millió dolláros kölcsön nincs likvidàlva, *Romàniа bármilyen kölcsönéből jutalék cimén részesedjenek.* A kormány ezzel szemben az àltalános zàlogot nem fogadja el, tisztàzni kivànja a legutolsó feltételből szàrmazó nehézségeket is és követeli, hogy a bankárok a második és harmadik részletre vonatkozólag is szerződésszerüleg angazsàljàk magukat a kölcsön 80 millió dolláros első részletén kivül, amelyre vonatkozólag a megàllapodàs màr létre is jött.

A bankárok feltételei mélyen megalázók és főleg rendkivül szomoru fényt vetnek arra a bizalomra, amelynek Romàniа hitelképessége a külföldön örvend. A kormány természetesen mindent elkövet, hogy e feltételeken enyhitsen és mindaddig, amig e három pontban a külföldi bankárokkal megegyezés nem jön létre, a kölcsön aláirásáról szó sem lehet.

Megegyezés készül a magyar járadékpapirok tulajdonosaival

A „Cuvantul" értesülése szerint közelebbről megegyezés várható a régi Magyarországnak az utódàllamokra hàrult

Válassza ki jó előre
hasznos-praktikus
karácsonyi ajándékát,
melyet legolcsóbban beszerezhet a
Rózsa M.
Royal drogeriájában, Cluj, Főtér 26.
Nézze meg a kirakatomat!!

URANIA mozgó

Ünnepélyes megnyitó!
A szezon legvidámabb vadásztörténetével:
Dániel az oroszlánketrecben
nagyszerű vigjáték, főszerepben: Douglas Mac Lean
Monopol Imperator-film

államadósságai rendezésére vonakozólag is. A háboru előttről származó magyar államadósságok rendezése az elmult év október 30-ikán Rómába összehivott konferencia feladata lett volna. Ez a konferencia azonban semmilyen eredményt nem tudott elérni, mert az utódállamok három érdekcsoportba osztották fel: Olaszország és Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia, végül Lengyelország és Magyarország.

A román kormány a „Cuvantul" jelentése szerint, most interveniált a Párisban müködő reparàciós bizottságnál, a mely tudvalevőleg a békeszerződésnek az osztrák-magyar közadosságok rendezésére vonatkozó paragrafus végrehajtásával van megbizva, hogy a reparációs bizottság probàljon megegyezést közvetiteni a magyar állampapirok tulajdonosainak szövetsége és a román állam között. Románia 350 millió papirlej tőkével és 100 millió lej kamattal tartozik, miután a szelvények 12 évig beváltatlanul maradtak. Románia a papirok tulajdonosaival megállapodást kivàn létrehozni a részletekre vonatkozólag, amelyekben az àllam adóssàgát letörleszthetí. A lap értesülése szerint közelebbről Bukarestben megkezdődnek a közvetlen tárgyalàsok Románia s a magyar papirok tulajdonosainak szövetsége között.

Felléphet-e a szinpadi szerző saját darabjàban

Ujból megalakult 99 évre a francia szerzők egyesülete. Érdekes döntés a szinmüiró-szinigazgatókérdésben

Páris, dec. 20. A francia irók egyik kétségtelenül legrégibb és legérdemesebb szervezete, a „Société de auteurs et compositeurs dramatiques" a napokban tartotta meg ujjáalakuló közgyülését, amelyre azért volt szükség, mert az 1829-ben alapitott társaság alapszabályiban kimondotta, hogy 99 év mulva — tehát 1928-ban — önmagától feloszlik.

A közgyülés, amelyen a francia szinpadi irodalom ma is egyik büszkesége, a 70 éves Eugéne Brieux, a Francia Akadémia tagja elnökölt, kimondotta tehát december 3-án, hogy a társaság feloszlik s egyben elhatározza ujból való megalakulását. Ennek kimondása után egy bizottság előterjesztette a már előzetesen kidolgozott uj alapszabálytervezetet, amelynek kétségkivül egyik legérdekesebb pontja, hogy a francia szerzők egyesülete ujból csak 99 évre alakul meg, utána pedig kimondja megint feloszlását. Uj jelszót is választotak a francia szerzők: „Unis et libres" — egyek és szabadok.

Az uj alapszabályok egy pontja körül különösen heves vita indult meg, amely a magyar szinházi és irodalmi világot is érdekelheti.

E pont: az uj alapszabályok 38-ik szakasza, amely azzal a kérdéssel foglalkozik, vagy van-e joga egy hivatásos szerzőnek, az egyesület tagjának, a saját szinházában, saját darabját előadatni, vagy pedig ebben valamelyik szerep interpretálását vállalni.

A kérdés körül megindult rendkivül heves s sokszor alig burkolt személyes élü vitának bizonyos előzményei is voltak, az egyesület egyes tagjai ugyanis már régóta tiltakoztak az ellen, hogy egynémely tagtársuk, az iró, egyuttal szinházigazgatói tevékenységet, tehát kommerciális jellegü foglalkozást is folytasson. (Mint például Henri Bernstein, vagy Sacha Guitry).

E tiltakozás ellenére a benyujtott alapszabálytervezet 38-ik szakasza a következőképen szólt:

„A hivatásos szerzőnek van joga előadatni a saját maga, vagy társszerzői minőségében irt darabjait olyan szinpadon, amelynek véglegesen kinevezett vagy átmeneti jellegü igazgatója. Ugyancsak van joga interpretálni (a szinpadon) a saját maga által, vagy szerzőtársi minőségben irt darabjait".

A vita megindulása előtt az öreg Georges Clémenceau-nak, Franciaország háborus miniszterelnökének levelét olvasták fel, aki a szerzők egyesületének szintén tagja. Clémenceau levél utján a 38-ik szakasz elfogadása mellett adta le szavzatát. Pierre Wolff a javaslat ellen, Tristan Bernard a javaslat mellett szólalt fel. Sacha Guitry csak bizonyos kikötésekkel fogadta el a 38-ik szakaszt, végül pedig a legfőképen érdekelt Henry Bernstein emelkedett szólásra, aki hosszabb beszédben kérte kollégáit, hogy fogadják el a javaslatot. Bernstein kifejtette, hogy ő nemcsak szinigazgató, de iró is s nem tudna arról lemondani, hogy ne maradjon tagja az egyesületnek, de ez lehetetlenné volna számára téve, ha a francia szerzők erkölcsi testülete nem engedné meg tagjainak a szinigzagatói foglalkozást. Bernstein beszéde megtette a kivánt hatást, a 38-ik szakaszt is elfogadták változtatás nélkül, csupán két ellenző szavazattal szemben s ezentul Franciaországban senki sem emelhet az ellen kifogást, ha valamelyik szerző egyuttal szinigazgató, vagy színész is.

COLUMBIA
Graphophone Co. Ltd. London, hozza az angol ipar diadalát
Az uj VIVA TONAL Graphonola-t Modell 1929
„PLANO REFLEX"
az egyetlen beszélőgép, mely tudományos alapon van szerkesztve.

No. 109 a. uj Modell 1929.

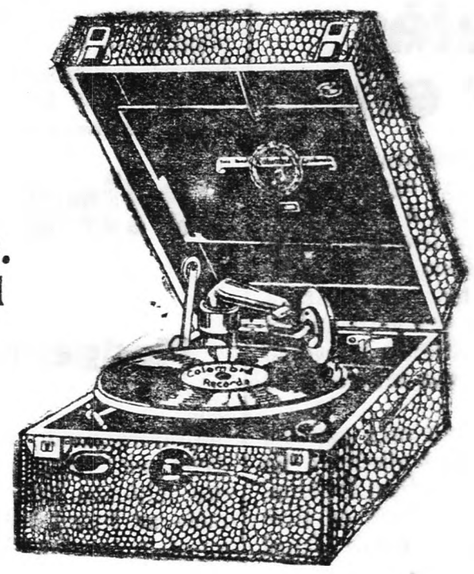

No. 112 a. uj Modell 1929.

Csak az uj akustikus PLANO REFLEX karral ellátott COLUMBIA VIVA TONAL-nál létezik az egyenes szögü hangvisszaverődés és jut a hang a maga természetességében érvényre.

Columbia Graphophone Co. Ltd.
Romániai vezérképviselet:
G. M. Pogány Bucuresti.

A „Columbia" Graphophone Co. Ltd. London gyártmányainak erdélyrészi főlerakata:
„COLUMBIA" Cluj, Piața Unirii 28. szám.
Engros Telefon 45. Endetail
Eladás havi részletekre is.

Ferencz József ismeretlen levelei Erzsébet román királynéhoz

Bécs, december 20. Egyik bécsi folyóirat ujévi számában az osztrák főváros legnagyobb irattárának, a Hofarchivnak érdekes, néhány „okmányát" közli. Az okmányok, amelyek számozva és regisztrálva vannak, Ferenc József császár és Románia királynője a költői lelkü Erzsébet — Carmen Sylva — között folytatott levelezést tartalmazzák. E levelek közül az alábbiak élénken illusztrálják azt a szivélyes és egymást nagyrabecsülő kapcsolatot, ami a császár és a fenkölt érzésü királyasszony között volt.

A császár levele igy hangzik:

Kedves unokahugom!

Különös megelégedésemre szolgál, hogy a Vakok Intézetének juttatott adományom nagy örömet okozott Neked. Nem is tudom eléggé csodálni azt az energiát s ügyességét, amivel te ezt az akciót megkezdted és folytatod. Isten áldását kérem Reád és áldásos munkádra, amivel lehetővé teszed ezrekre menő szegény világtalan számára, hogy a társadalom hasznos tagjaivá válhassanak. Sajnálattal értesülök szives soraidból, hogy a király ismét gyomorfájdalmairól panaszkodik. Hiába, az ember nem tud mentesülni a gondoktól és a gondok következményei rendszerint az emberi testen mutatkoznak. Remélni szeretném, hogy ez a betegség csak átmeneti és nem sokára meg fog szünni.

Leirod annak a szobának aprólékos részleteit, ahol egykor Szinajában laktam. Ez a leirás ismét felébreszti bennem azoknak a szép óráknak emlékét, a melyet veletek együtt töltöttem el boldog rokoni együttlétben. Köszönöm szives meghivásodat, de azt hiszem, aligha fogok tudni hivásodnak eleget tenni. Csodálkozással konstatálom, milyen ügyesen tudsz gépirni. Amidőn arra kérlek, hogy közvetitsd a királynak legszivesebb üdvözletemet, maradtam tiszteletteljes nagyrabecsüléssel, hüséges nagybátyád *Ferenc József.*

A másik levél igy hangzik:

Kedves unokahugom! Egy ujság tudósitásából látom, milyen nagylelkűen vettél részt a R-ben megtartott gyermekvédelmi ünnepségeken. Örömmel olvastam hogy előadták egyik költői alkotásodat, nagy és őszinte sikerrel. Meg voltam hatva ,hogy Te erre a célra külön irtál egy mesét, amely az egész ünnepségnek áhitatot és poézist kölcsonzött. Egyuttal engedd meg, hogy megköszönjem neked azt a szives érdeklődést, amit tanusitottál a koronázási jubileumom alkalmából adott ünnepségen. Amidőn arra kérlek, hogy a királyt nevemben szivélyesen üdvözöld, vagyok régi nagyrabecsüléssel és hüséggel nagybátyád:

Ferenc József

Az alábbi levél összefügg azzal az ajánlással, amit Ferenc József adott egy bécsi müvésznőnek, hogy őt a bukaresti Operában szerződéshez juttassa. A királyné, természetesen, a legkészségesebben protezsálta nagybátyja pártfogoltját, azonban nem sok eredménnyel. A levél igy hangzik:

Tisztelt unokahugom! Szives leveledre nem tudtam csak röviden válaszolni és pedig sürgöny utján, annyira el voltam foglalva különböző hivatalos ügyekkel. Azt irod nekem, hogy az általam ajánlott hölgy számára nem tudtál elérni fix szerződési, csak vendégszerepléseket a bukaresti udvari Operánál. Köszönöm neked ezt az intervenciót is, bár sokkal szivesebben láttam volna, ha a müvésznő biztositott álláshoz jut. Ez természetesen a Te jóindulatodat nem érinti.

Odaadó hüséggel nagybátyád:

Ferenc József.

Manoilescu után Garoflid, Petrovici és Busuiocescu volt miniszterek kilépését várják a néppártból

A volt pénzügyi alminiszter levele Averescu tábornokhoz, amelyben kilépését indokolja

(Bucuresti-Bukarest, december 20. Az *Uj Kelet tud.)* Politikai körökben élénk feltünést keltett *Manoilescu* Mihály volt pénzügyminiszterhelyettesnek az Averescu-pártból történt kilépése. Manoilescu a néppártból való kilépését egy hosszu és részletes, megindokolt levélben közölte Averescu tábornokkal. Az érdekes levél a következőképen hangzik:

„Mélyen tisztelt Tábornok ur!

Hosszu lelkiismereti krizis után, sajnálattal vagyok kénytelen Önt arra kérni tekintsen engem visszavonhatatlanul a néppártból kilépettnek. Azt, hogy miképen jutottam erre az elhatározásra, majdnem fölösleges megmagyaráznom Önnek, aki tudja hogy

az én meggyőződéseim milyen régóta nem fernek már meg a párt politikai magatartásának keretei között.

Azzal, hogy a következőkben rekapitulálni fogom a párt politikáját, nem akarok kritikát gyakorolni, amit az Ön iránt érzett tiszteletem miatt szeretnék elkerülni, hanem ki akarom mutatni azt az erkölcsi bázist, amely teljes szabadságot ad nekem arra, hogy a pártot elhagyjam.

Amikor beleptem a pártba, 1922 elején a párt éppen akkor bukott meg mint kormány és ugy politikai, mint morális tekintetben igen sulyos időket élt át. Én mégis minden illuzióimat ebbe a pártba helyeztem, szilárdan hittem benne, arra törekedtem, hogy tanulmányaim és közleményeim révén

eszmei orientációt adjak neki, ami hiányzott belőle

és — a lelkemben — ideálizáltam a pártot. Amikor 1926 áprilisában a néppárt ismét kormányra került, azt hittem, eljött az idejo nemcsak annak, hogy megvalósitson egy jótékony kormányprogramot hanem egyuttal végérvényesen bebizonyitsa az ország előtt a párt, hogy egy független politikai organizmus, a mely energikusan törekszik elveinek megvalósitására és csakis erre törekszik.

Ezeknek a várakozásoknak, amelyek egyuttal az ország várakozásai is voltak, a néppárt nem felelt meg. Ha a párt kormányzása hozott is reális javulásokat az ország helyzetében, ezzel szemben

az a kormányzás a legkisebb részletekig is egy más politikai párt ellenőrzése alatt folyt le.

Bármelyik lett volna is ez a párt, ez az alárendeltség egyformán romboló hatásu lett volna a néppárt presztizsére. Egy nagy politikai alapelven történt ezáltal sérelem, aminek a következményei nem maradhattak el. Amikor ebben az atmoszférában, 1926 decemberében, határozottan szót emeltem ez ellen, a többség és mondhatni az egész képviselőház tapsai közepette, Önnek az én aktusommal szemben nem volt más értékjelző megjegyzése, mint az, hogy „politikai hibát" követtem el. Azóta a párt állandóan ugyanazt az utat járja és én

folyton a forradalmár helyzetébe kerültem a párton belül.

Amikor 1927 juniusában megbuktunk és az a heves és igazságtalan kampány indult meg ellenünk mi félénkséggel és toleranciával válaszoltunk azoknak, akik a kampányt vezették, csak azért, hogy a nyári választásokon egyetlen képviselőt kapjon a párt, az akkori kormány nyilt támogatásával, a mely kormány lealacsonyitott és térdrekényszeritett minket. Ön emlékszik rá, 1927-ben már kiléptem egyszer a pártból és azt is tudja, hogy csak az Ön iránti megbecsülésem miatt elhalasztottam kilépésem aktualizálását és nyilvánosságra hozatalát. Közbenjött váratlan események — az a politikai per, amelyet októberben inditottak ellenem — még jobban késleltették azt, hogy kölcsönösen kimagyarázzuk egymást.

Ezekkel az állandó véleménykülönbségekkel szemben a pártból való kilepésem sem egyéb, mint a konzekvenciák egyszerü levonása

A közvélemény előtt nem a kilépésemnek van szüksége magyarázatokra, hanem annak, hogy miért késett idáig

Éveken keresztül követeltem, hogy a néppárt független és enrgikus politikát kövesen és ugyanannyi éven át a néppárt pontosan az ellenkező uton járt. Éveken át elitéltem a párt abszurd és gyülölködő politikáját a sajtóval szemben és ugyancsak éveken át a párt egy személyes gyülölködés szolgálatába állva, a mely nem az Öné (ugyanaz a személyi gyülölet az, amely annakidején megakadályozta a párt politikai koalizálását, amely megmenthette volna a pártot és az országra is hasznos lett volna), mindvégig kitart ott az ellenkező álláspont mellett.

Nem akartam sietni elhatározásommal és nem akartam zavart keltem a választások előt. De most már vége a választásoknak, amelyek ezuttal szabadon megnyilatkozó itéletükkel szentesitették egy egész politikai mü eredményeit. *A párt kebeléből olyan biztatásokat kaptam ,hogy kilépésemmel egyidejüleg szakitsam el a pártól azokat a tekintélyes számu elemeket, akik régóta hozzám hasonlóan gondolkodnak.* Nem reagáltam ezekre a szuggeszciókra és az, hogy kilépesemet váratlanul jelentem be, éppen azért történik, mert a látszatát is el akarom kerülni annak, mintha én a pártot alá akarnám aknázni. De az a jogom mégis megvan, hogy a magam személyéről határozzak. Sok ideje már annak, hogy csak azért maradtam a pártban, mert az Ön személye iránt tiszteletet érzek. Ez az érzelem soha sem fog megszünni, de — Ön is el fogja ismerni — egymagában mégsem lehet valamilyen politikai aktivitás alapja.

Most, hogy kilépek a pártból, olyan aktivákat hagyok rá, amelyek realizálásában, bizonyára Ön is el fogja ismerni hogy kiveltem a részemet: az olaszoknál elért pénzügyi eredmények, a háboru utáni első komoly vámtarifa, a forgalmi adótörvény, a bélyegtörvény és végül a költségvetési fizetések rendezéséről szóló törvény. Ha szabadon dolgozhattam volna, talán még többet adtam volna Ön azonban tudja, hogy mennyire állandó kálvária volt részemre a kormányzás.

Sajnálattal lépek ki abból a pártból, amelyben munkát, szenvedést és illuziókat veszítettem el.

Remélem azonban, Ön, akárcsak én, nem fogja hagyni, hogy beszennyezzék emlékeinket abból az időből, amely mégis szép marad és amig Ön mellett dolgoztam az országért. Kérem, higyjen bizonyos személyi érzelmek őszinteségében, amelyeket semmi sem tud megváltoztatni.

M. Manoilescu.

Manoilescu leondását csak kezdetnek tekintik a néppárt bomlási processzusában. Politikai körökben határozottan állitják, hogy egészen rövid idő alatt Manoilescut követni fogja Constantin *Garoflid* volt földmivelésügyi miniszter, I. *Petrovici* volt közoktatásügyi miniszter és D. *Busuiocescu* volt államtitkár is, akik valószinüleg előkelő helyet fognak kapni a Maniu-kormányban.

Egyre sulyosabb vallomások hangzanak el Erdélyi Béla ellen

A cinikus vádlott egyre nyugtalanabbul és egyre hangosabban viselkedik

Budapest, december 20. Az Erdélyi-per mai tárgyalásán Solymossy Jenő báró volt az első tanu. Nem ismeri sem Erdélyi Márkot, sem fiát, a per vádlottját. Nem is látta őket soha. Az elnök által felmutatott váltókon aláirását hamisaknak jelenti ki.

Sternfeld Ferenc a következő tanu, akinek felesége a szini-iskolában osztály társa volt Forgács Annának. Erdélyi Bélát Forgács Anna mutatta be Sternfeldnek a Newyork-kávéházban. Tanu a lapokból értesült Forgács Anna májusi budapesti mérgezési esetéről s akkor azt hitte, hogy tényleg öngyilkossági kisérlet történt. Később találkozott Forgács Annával, aki esküdözött, hogy imádja az életét s nem igaz, hogy öngyilkosságot követett el. Forgács Anna elmondotta tanunak, hogy férje étvágygerjesztő orvosságot adott be neki s ettől lett rosszul.

Az elnök kérdésére Sternfeld kijelenti, hogy Forgács Anna tériszonyáról nem tud, arra emlékszik, hogy az uttesten nem szeretett egyedül átmenni s egy izben őt is kérte, hogy kisérje át az uttest másik oldalára. Sternfeld Ferencné férjéhez hasonlóan adja elő a májusi mérgezéssel kapcsolatosan történteket.

Jónap Miklós gazdálkodó és Lengyel Jenő földbirtokos, vallomásai után a biróság Bartha Zsigmondot, a Grünwald szanatórium orvosát hallgatta ki. Tanu elmondotta, hogy dr. Szász Zoltán telefonált a szanatóriumba, kérve, hogy egy öngyilkos részére készitsenek helyet. Forgács Annát később szülei tényleg bevitték a szanatóriumba eszméletlen állapotban, de nem tudtak semmi felvilágositást adni az orvosoknak az esetről. Forgács Anna az éjjeli órákban eszméletre tért s fejbiccentéssel válaszolt a hozzá intézett pár kérdésre. Neki az volt az impressziója, hogy morfiummérgezésről nem lehet szó, inkább valami narkotikumra gondolt. Lévy dr. főorvos intézkedésére behozatták a szállodai lakásból az összes orvosszereket, de ezek között nem volt olyan, amitől mérgezés jöhetett volna létre.

Forgács Anna a szanatóriumban is hangoztatta, hogy nem akart öngyilkos lenni s örömét fejezte ki afelett, hogy él.

Dr. Bartha Zsigmondnak feltünt, hogy Erdélyi milyen közömbösen veszi felesége sulyos állapotát s az orvosok ezt maguk között furcsáltak is. A tanu kihallgatásának végén Erdélyi Béla rendkivül izgatottan viselkedik s mikor az elnök neki adja meg a kérdezés jogát felpattan helyéről s szinte kiabáló hangon vitatkozik az orvosnak egyes megállapitásaival és vallomásának reá kedvezőtlen részével.

Schadl elnök megkérdi Erdélyit a veronál beszerzési helyéről, amit Erdélyi a Patria és a Britannia közötti utvonal valamelyik gyógyszertárában jelöl meg. Erdélyi szerint a gyógyszertárból este fél nyolc óra tájban vette a veronált saját részére.

Az elnök ekkor rámutat arra, hogy Erdélyi már ismét a valóságnak meg nem felelőt állit

s ennek illusztrálására előveszi az iratok közül a detektivjelentést. Eszerint a jelzett utvonalon mindössze két gyógyszertár van s ezek egyike sem volt az Erdélyi által jelzett napon és időpontban inspekciós s igy Erdélyi ott nem is szerezhette be a veronált.

Erdélyi a tárgyalás további folyama alatt rendkivül hangos. Kiabálva mondja hogy a vizsgálóbiró müködésére majd később rá fog térni. Azt állitja, hogy a vizsgálóbiró a tanuknak nem olvasta fel a felvett jegyzőkönyveket, csak egysze-

Antik szalongarnitura

komplett, csodaszép kivitelben olcsó árban sürgősen eladó.

Perzsaszőnyeg

nagyon szép mintával 320x230 tel jesen uj állapotban 1500 L. eladó.

Rosenberg régiségkereskedőnél

Cluj, Calea Victoriei 5. szám.

Ünnepi kalácsot, diós-, mákoskiflit a KATONA-sütődében rendeljünk

rüen aláiratta s azok legtöbbje nem is tudta mit ir alá. Erdélyi hetven órát töltött a vizsgálóbiró előszobájában s ez idő alatt szerezte e tapasztalatait. Az elnök kérdésére Bartha Zsigmond orvos kijelenti, hogy a vizsgálóbiró előtte aláirás előtt felolvasta a felvett jegyzőkönyvet.

A tárgyalás további folyamán dr. Szász Zoltán nőorvost hallgatta ki a biróság. Szász dr. elmondta tanuvallomásában, hogy Forgács Anna édesanyja hivatta 1927 májusában a Britannia szállodába azzal, hogy leánya sürgős orvosi segitségre szorult. Az orvos megjelent a Britannia szállóbeli lakáson, különösen feltünt neki Forgács Anna sápadtsága és az a körülmény, hogy szájából csorgott a nyál. Az orvos kutatott a lakásban méreg után és egy inzulinos dobozt talált. Szász dr. kérdezte az eset előzményeiről Erdélyi Bélát, de Erdélyi nem adott konkrét választ. Később azt mondotta, hogy aszpirint adott be.

Az orvos azután az elnök kérdésére kijelentette, hogy az orvosok előtt különösen kellemetlen benyomást keltett Erdélyi Béla, aki az orvosok fáradozásai közben sem adott kellő felvilágositást a mérgezési eset körülményeiről és nagyon közömbösen viselkedett. Szász dr. a leghatározottabban állitja, hogy narkotikumos mérgezés esete forgott fenn.

Egyetlen fontos kérdésben sem döntött Kolozsvár nagytanácsának mai ülése

A napirendi pontok hiányos előkészitése miatt bizottságot küldtek ki a költségvetés, a városi rendőrség és az autóbusz-kérdés rendezésére. Két hét mulva ujra összehivják a nagytanácsot, hogy döntsön a bizottságok jelentéseiről

(Cluj-Kolozsár, december 20. Az *Uj Kelet tud.)* Kolozsvár nagytanácsa ma délelőtt kezdte meg közgyülését, amelynek programján számos nagyjelentőségü problema szerepelt. A város polgársága szokatlan erdeklődéssel tekintett a közgyülés elé, amelyen a választások előtt lemondott állandó választmányi tagok helye betöltésének ügye is szerepelt.

A közgyülést d. e. tiz órakor nyitotta meg *Mihali* polgármester. A szép számban megjelent tanácsosok üdvözlése után áttért a napirendre, melynek két első pontját: az elmult ülésről felvett jegyzőkönyvet, valamint a népjóléti felügyelőségnek történt személyi cserével kapcsolatos miniszteri határozatot vita nélkül elfogadták.

Nem egészitik ki az állandó bizottságot

Ezután következett a napirenden dr. Kertész, dr. Serban és dr. Lucian lemondásával megürült állandó választmányi tagságok betöltésének kérdése. Mihali polgármester a kérdéssel kapcsolatban azt javasolta, hogy a megürült állásokat ne töltesse be a nagytanács, tekintettel arra, hogy a jelenlegi állandó választmánnyal is el tudja látni a felmerülő munkálatokat s igy a város egy jelentős kiadástól is tehermentesül. Dr. Socol támogatja a polgármester javaslatát, rámutatva arra, hogy a közelebbről elkészülő közigazgatási törvény amugy is intézkedni fog a városi tanácsok feloszlatásáról, tehát teljesen célszerütlen volna a polgármester javaslata ellenére is betölteni a tanácsosi állásokat. Többen szólaltak fel ebben az értelemben, hogy a redukált számu állandó választmány nem egyezik mindenben a törvény intencióival, végül is a nagytanács elfogadta Mihali polgármester javaslatát.

A telepadó vitája

A telepadó kivetése körüli vitában elsőnek Simon tanácsos szólalt fel, aki azt javasolta, hogy a jövőben az adót egész évre vessék ki, a kivetéseket pedig hét bizottság helyett csak egy végezze, mert a sok bizottság költségei közel kétmillió lejre emelik a telepadó kivetésének administrációját.

Ehrenfeld tanácsos ellenzi a javaslatot, mert előzőleg nem kérték ki a pénzügyi bizottság véleményét. A telepadót a városi tanács a pénzügyigazgatóság által megállapitott adóalap szerint vetette ki. Ha a tanács jóváhagyja a mult évi taxákat, akkor a korrupció jegyében született adóalap megállapitásokat mintegy elismeri. A pénzügyigzgatóságot támadja, amely nem egyenlő alapon vetette ki az adót, eszerint tehát a városnak sem szabad adókivetéseit ezen az alapon foganatositania. Kertész Jenő a polgári tanácsok meghalgatását tartja szükségesnek. Schwartz Jakab megállapitja, hogy a telepadót törvényellenesen az épülő házakra is kivetik. Kifogásolja a 10 lejes tüzoltóadó inkasszálási módját. Fekete Nagy Béla elmondja, hogy egy lej 48 bani adóhátralék miatt az adóhivatal többször árverést tüztek ki egy háztulajdonos ellen. Ezután Flaviu Laurentiu javaslatát fogadta el a közgyülés, mely szerint a jövőben a telepadók kivetését egyetlen bizottság fogja végezni.

A nagytanács rövid vita után kimondotta, hogy a cukorkatuomaták után évi 600 lej illetéket kell fizetni, majd áttért az erdőeladási és vásárlási ügyekre. A város több lefarolt erdőt ad el, ezzel szemben Tischler Mór erdejét vásárolja meg, amely Kolozsvár közvetlen közelében van. A tanács kimondotta, hogy az *erdő vételára holdanként nem haladhatja meg a 6500 lejt.* A tanács ezután hozzájárult egy Tordai-uti házvételhez, amelyet fertőző betegek azonnali internálására fognak berendezni, majd a város Hója erdőbeli pavillonjának elajándékozásához járult hozzá a tanács, azzal, hogy azt beteg gyermekek otthonává alakitsák át.

A tárgysorozaton ezután a kéményseprők illetékének ügye szerepelt. A belügyminisztérium hozzájárult a kéményseprők kéréséhez, mire ezek két lejről hat lejre emelték illetéküket. A város a minisztérium határozatát a semmitőszékhez fellebbezte meg és kérte a kéményseprő illetékeknek négy lejben való megállapitását.

Kifizetik a városi tisztviselők gratifikációját

A déli órákban került sor a városi tisztviselők karácsonyi gratifikációjára, amelynek kifizetését a belügyminisztérium letiltotta. Simon pénzügyi tanácsos kimutatta, hogy a karácsonyi segély majdnem három milliót tesz ki, amelyen kivül a tisztviselőknek lakbér fejében öt, más pótlékok fejében pedig négy, összesen tehát tizenkét milliót kell kifizetni, amelyre azonban a költségvetésben nincsen fedezet. A tanács hosszas viták után mégis hozzájárult a karácsonyi gratifikáció kifizetéséhez, mire Simon tanácsos bejelentette, hogy az esetleges következményekért a tanács tagjait teszi felelőssé, annál is inkább, mivel a város 206 millió lejes költségvetéséből csupán 186 millió lej teremthető elő. A két összeg közötti differenciát akkor sem lehet előteremteni, ha a tanács megszavazza.

A költségvetés vitája

A költségvetés vitája igen izgatott hangulatban indult meg. Különösen dr. Kertész és Simon tanácsosok között támadtak sulyos nézeteltérések. Végül a tanács dr. Kertész javaslatára bizottságot választottak, amely a következő tanácsülésre megtegye a jelentését a költségvetésről. A bizottság tagjaivá egyhangulag a következő tanácsosokat választották: dr. Kertész, Dragos mérnök, Banescu professzor, Osvada, dr. Hatiegan, Ehrenfeld, Schwartz Jakab, Somogyi és Laurentiu Flaviu.

A rendőrség községesitésével kapcsolatban Simon pénzügyi tanácsos kimutatta hogy a városnak nincsenek megfelelő alapjai arra, hogy az államtól átvegye az egész rendőrlegénységet. Hogy ezt megtehesse, szükséges a kövezetvám rendszerének visszaállitása. Dr. Socol javaslatára a tanács dr. Kertésszel az élén egy háromtagu bizottságot küld ki a kérdés tanulmányozására. Ezzel egyidejüleg az állandó választmány kontaktusba lép a belügyminisztériummal a nagyjelentőségü kérdés rendezése érdekében.

—

Bizottság elé utalták a autobuszok kérdését is

Ezután nagy érdeklődéssel kezdték tárgyalni az autótaxik ügyét. Hosszas vita után, tekintettel arra, hogy az állandó bizottság javaslata nem volt precizirozva a tanács ugy határozott, hogy a taxik ügyét az autobuszok kérdésével egyesitve fogja letárgyalni és a kérdéssel kapcsolatos problémák megvilágitására egy öttagu bizottságot küld ki, amely a két héten belül összeülő közgyülésen be fog számolni a jelenlegi helyzetről és javaslatot terjeszt elő az autobuszforgalom megfelelő rendezése érdekében. A bizottságba dr. Kertész Jenőt, Osvada volt polgármestert, Ehrenfeld Bélát, Hancut és Laurentiu dr.-t választották be.

Az autobusz probléma megoldásának elodázása nem a legszerencsésebb határozat volt. Ugy tudjuk, hogy a permanens bizottság konkrét javaslatot fog a nagytanács elé terjeszteni a várositott autobuszvállalat létesitésére, amely a mai idők követelményeinek megfelelően szolgálta volna Kolozsvár lakosságának közlekedési érdekeit. A bizottság kiküldése ujabb időveszteséget jelent, holott a tanácsnak épen arra kellett volna módot találnia, hogy Kolozsvár züllött autobusz forgalmát esztétikai és biztonsági szempontokból egyaránt már is nyugateurópai nivóra emelje. A kiküldött bizottságnak már a szokásos téli mizériákra való tekintettel is arra kell törekednie, hogy ezt a kérdést a legrövidebb időn belül a közönség és a város érdekeinek megfelelően tető alá hozzá.

Több kisebb jelentőségü inditvány után *Mihali* polgármester a közgyülést bezárta. A következő közgyülés valószinüleg jövő év január ötödikén lesz megtartva.

Reumás fájdalmak

gyakran Önnek is elviselhetetlenné teszik életét.

Segitenek ezen az

Aspirin tabletták

Ezek mindenkor fájdalomcsillapitólag hatnak, ugy hogy életkedve ismét visszatér.

De valódi Aspirin-tablettáknak kell lenni, az eredeti „Bayer" csomagolásban.

Házkutatást tartottak a Quotidien és Rumeur főszerkesztőinek lakásán

Páris, december 20. Az **Uj Kelet tudósitójától.** A Gazette du France botrányával kapcsolatban szerdán délután ujabb szenzációs házkutatás volt. A detektivek először a Rumer főszerkesztőjének, Anguettinek lakását kutatták át, majd a Quotidin volt főszerkesztőjének, Doumaynak lakásán tartottak házkutatást. Doumayt sem a lakásán, sem a Quotidin szerkesztőségi palotájában levő szobájában nem találták meg. Doumay hivatali helyiségét egyelőre lepecsételték és a szoba küszöbét senki sem lépheti át. A két kisebb házkutatás után megkezdődött a Quotidin szerkesztőségi palotájának átkutatása is, mely több óra hosszat tartott.

A vizsgálóbiró a kora délutáni órákban elővezettette a Gazette du France egykori főszerkesztőjét, Audibert-t, aki az utóbbi napokban különböző betegségekről panaszkodott. A kihalgatáshoz eljött Audibert ügyvédje és a törvényszéki orvos is. Audibert a kihallgatás elhalasztását kérte, hivatkozással megrongált egészségi állapotára és arra a körülményre, hogy védőjének nem volt ideje a hatalmas anyag áttanulmányozására.

Iskolák, intézetek és köztisztviselők **karácsonyi és ujévi** bevásárlásnál rendkivüli engedményben részesülnek a

Népáruházban

Calea Regele Ferdinand 33.

Ugyanott **ócska férfiinget selyem előingre becserélnek 95 lei ráfizetés mellett.**

Eltörött a hegedüm. Zerkovitz operett bemutatója a kolozsvári magyar szinházban. Zerkovitz még mindig aktuális, amit mi sem bizonyit jobban, mint az az eksztatikus fogadtatás, amelyben a közönség ezt az olcsó szentimentalizmussal megirt és megzenésitett operettet fogadta. Témája: a jazz és a cigánymuzsika harca, mely természetesen a cigány javára dől el — a közönség szivében. Kétségkivül bő alkalom nyilik a meghatódásra s ez az operett sikerének titka. Karácsonyi Ily szépsége most is dominálta a szinpadot mint mindig. Sikere nagy és bensőséges volt. Betegh Bébi vonzó tüzrőlpattantsága, természetes kedvessége most is nagy lelkesedést váltott ki. Táncszámai meglepetésszámba mentek Kun Magda is pompásan táncolt, sok tüzzel és dekorativ hatással. Ihász Aladár humora most is sok derültséget keltett. Tompa Béla finom és disztingvált játékával ezuttal is bizonyságát adta, hogy nemcsak bonvivantnak, de szinésznek is kiváló. Tehetségük legjavát adták Solyóm Győző, Réthey, Fülöp Sándor. Minden dicséretet megérdemelnek a görlők, akik derék munkát végeztek. A rendezés munkáját Izsó Miklós végezte, a zenekart Török Emil karnagy vezette stilusosan.

Hirdessen az Uj Keletben

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánsági zsidóság napilapja.
Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő: Jámbor Ferenc.
Az Uj Kelet cikkeinek utánnyomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

— **A választásra jogosultak figyelmébe.** Az Erdélyi Zsidó Választási Blokk központi irodája nyomatékosan hívja fel a figyelmét mindazoknak, akik az ezidei állampolgársági jegyzékből kimaradtak és akik a tavalyi jegyzékben sem szerepeltek, de azóta állampolgárságukat megszerezték, végül, akik ez évben érték el a nagykorúságot, hogy **december hó 31-ig jelentkezzenek az illetékes községi elöljáróságoknál felvételük érdekében.** A kolozsvári választópolgároknak készségesen szolgál tanáccsal és utbaigazitással a választási blokk központi irodája, Baron L. Pop 10.

— **Halálozás.** A cluji izr. hitközség és a Chevra Kadisa elöljárósága szomorúan jelenti, hogy a hitközség volt alelnökének neje, Marton Ignácné urnő f. hó 20-án hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése pénteken d. u. fél két órakor fog végbemenni a neolog hitközség uj halottasházából. Ezuton kérjük a tagokat, hogy jelenjenek meg a temetésen. A Hitközség elöljárósága.

— **Megkezdték a marosvásárhelyi Agrárbank tolvajának törvényszéki tárgyalását.** Marosvásárhelyi tudósitónk jelenti: Annak idején országszerte élénk feltünést keltett az a bankrablás, melynek során a marosvásárhelyi Agrár Bank rt. pénztárát ismeretlen tettesek kirabolták és két millió lejt vittek magukkal. A tettest hosszas nyomozás után sem lehetett kinyomozni, mig két évvel a tett elkövetése után tartóztatták le Gerő Józsefet, akiről a nyomozás bebizonyitotta, hogy ő volt a két év előtti bankrablás tettese. A marosvásárhelyi törvényszék ma kezdte meg a szenzációs bünügy tárgyalását és miután néhány tanut kihallgattak, dr. Márk József védőügyvéd előterjesztésére néhány fontos tanu meg nem jelenése miatt január 12-re halasztotta el a tárgyalás.

ANYA és GyERMEKE SUGÁRZIK AZ ÖRÖMTŐL, mert a kellemetlen csukamáj olaj helyett megváltás a jóizü *Jemalt*.

— A tengerbe ugrott s ott veszett egy magyar zonoraművésznő. Párisból jelentik: A cherbourgi kikötőbe tegnap futott be a Hapag hajósvállalat Deutschland nevü nagy személyszállitó gőzöse, melynek kapitánya a kikötői hatóságoknak bejelentette egyik utasának, Keresztesi Mária zongoraművésznőnek utközben elkövetett öngyilkosságát. A magyar származásu zongoraművésznő Amerikában volt hangversenyturnén, de tartózkodási ideje lejárt s vissza kellett térnie Európába. A művésznő szerelmi bánatában követte el tettét a kapitány előadása szerint. Ugy tudják, hogy turnéján beleszeretett egy amerikai férfiba, akivel el is jegyezte magát, de az esküvőt még nem tarthatták meg Keresztesi Mária egy őrizetlen pillanatban a hajóról belevetette magát az óceánba s bár utána ugrottak, eltünt a tenger hullámaiban.

— **A biztos gyógyulás utján van az angol király.** Londonból jelentik: A király állapotában ma tovább tart a javulás. Mértékadó helyen meg vannak győződve afelől, hogy az uralkodó a lassu, de biztos gyógyulás utján van.

Uj zugbiztositó intézetet lepleztek le Temesváron

Letartóztatták a „Humanitas" biztositó-intézet igazgatóit

Timisoara-Temesvár, december 20. Az Uj Kelet tudósitójától. A Danubia biztositó intézet igazgatóinak letartóztatása általános feltünést keltett Temesváron. Még alig csitultak el azonban a Danubia botrányának izgalmai, mikor a temesvári rendőrség ujabb zug biztositó-intézetről rántotta le a leplet, amely hasonlóan a Danubia esetével, szintén az igazgatók letartóztatását eredmnéyezte. Hetek óta érkeztek már feljelentések a temesvári rendőrséghez, hogy a Humanitas néven müködő biztositóvállalat körül nincs minden rendben és a tegnap érkezett két uj feljelentés, melyekben Vörös Imre és Fisch János temesvári lakosok tettek feljelentést a biztositó intézet ellen, erélyes nyomozásra késztette a rendőrséget.

A temesvári ügyészség már meg is kezdte a kihallgatásokat Wessely Ferdinánd, Sajó Béla, Erek László és Gubi Fülöp biztositóigazgatók ügyében. A Humanitas egy évvel ezelőtt alakult meg, mely idő alatt a bank jobbmódu munkáscsaládokat és falusi parasztgazdákat rántott be. Az üzletek megkötésekor váltókat irattak alá üzletfeleikkel, egyetlen egy esetben sem történt meg azonban az, hogy a Humanitas intézet az ügyfelei által szenvedett károkat megtéritse.

Hogy a hiszékeny embereket minél jobban tudja megzsarolni a Humanitas egész jelentéktelen embereket ültetett magas állásokba a hivatalánál. Ilyenformán történt meg, hogy Fisch Józsefet, aki az intézet pénzbeszedője volt, **amikor 10.000 lejes kaucióját követelte az intézettől, elnöknek választották meg.** Az elnökség azonban rövid ideig tartott, mert az elnökké avanzsált pénz beszedő még a szép cim ellenében sem volt hajlandó a részletenként befizetett 10 ezer lej visszatéritésétől elállani.

Fisch feljelentése nyomán indult meg a vizsgálat a biztositó intézet ellen. A nyomozás még folyik, annyit azonban sikerült megtudnunk, hogy a biztositási intézet eddig cca egymillió háromszázezer lej összegben kárositotta meg ügyfeleit.

— **Vass Albert képkiállitása.** Egy fiatal hunyadmegyei festőművész, Vass Albert nyitotta meg képkiállitását a napokban Kolozsvárt és bemutatkozása teljes sikert is biztositott számára. Vass Albert eddig Déván és Zsilvölgyében rendezett képkiállitást és tehetségében bizva utazott ki Párisba, ahol évekig tanult, mig tehetsége megérett és egyéni mindanivalókban gazdag, fantáziabő pikturává kristályosodott. Vass Albert képei főleg párisi városrészeket és párisvidéki tájképeket ábrázolnak, melyeken a müvész főleg a levegő, a viz és felhők mozgását keresi érdekesen és mindig plasztikus szinkeverései. Legerősebb oldala az akt. Férfiskiccein az izmok játékában a régi gerelyvető bajnok természete látszik. Vass Albert képkiállitása a fiatal festőművész első komoly sikerét jelenti, mely a fejlődése elé uj perspektivákat nyit meg. Megmaradt képeivel Vass Albert most erdélykörüli körutra indul.

— **Ujra bebalzsamozzák Lenin holttestét.** Párisból jelentik: A Paris Midi közlése szerint a szovjetvezetők Lenin holttestét ujra akarják balzsamoztatni. Ez már a harmadik kisérlet lesz Lenin földi maradványainak konzerválása irányában. A szovjetkormány most Gechstätter hires bécsi orvosprofeszszorral inditott meg tárgyalást a balzsamozási eljárás keresztülvitelére, aki birtokában van egy régi egyiptomi balzsamozási eljárásnak, amelynek segitségével hosszu időre épségben lehet megtartani a holttesteket.

— **Grandi olasz államtitkár Angorában** Rómából jelentik: Anograi jelentés közli, hogy Grandi olasz államtitkár tegnap Izmed pasa miniszterelnöknél volt kihallgatáson s vele hosszabb megbeszélést folytatott. Az angorai külügy minisztériumban a kormány tegnap este bankettet adott Grandi tiszteletére, amelyen a kormány összes tagjai és a parlamenti külügyi bizottság teljes számmal résztvettek.

Dr. Tillgren Stockholm, Maria-klinikai főorvos

svéd OSMOS-habfürdővel

eszközölt számtalan kisérlete igazolja, hogy a test szépségének megtartása mellett, csak a

Peng fogyaszt biztosan.

Kapható minden gyógyszertárban, drogueriában, illatszertárban, de 130 lei beküldése ellenében egy fürdőt franco küld a vezérképviselet:

Dobos József

vegyészmérnök, **Timisoara,**
Str. Jancu Vacarescu 8.

Az Angyal szava:

Fiuk! Leányok! Anyák!

Néhány könyvet felsorolunk. Ezerannyi van **Lepagenál**, Rendeljetek még ma! Most van idő válogatni, cserélni. A következő könyveket ajánlja az Angyal:

Válogatott ifjusági remekművek:

	Lei
1. *Ardel H.* Zsuzsika álma fiatalnyok számára	170.—
2. **Benedek Elek: Az én első könyvem. Gyermekkönyv sok képpel, müvészi kivitel, remek szöveg,** félvászonkötés	136.—
3. *Bókay—Szada.* Miksa és Peti, 2. kiadás. Humoros gyermekkönyv képekkel	40.—
4. *Dormándi László.* Sólyommadár. Ifjusági regény Balassa Bálintról. Székely Kovács Olga rajzaival	244.—
5. *Goethe—Benedek.* Csili-Csali Csalavári csalafintaságai. Fiora Margit többszinü müllékletével és a szövegképével	258.—
6. *Königsegg Lajos gróf.* Egy afrikai magyar története. Müllékletekkel	163.—
7. *Lengyel Miklós.* Tamás érdeklődik. I. kötet. (Kis Universum). Mühlbeck K. rajzaival.	136.—
— Tamás érdeklődik. II. kötet	136.—
— Tamás érdeklődik. III. kötet	136.—
8. *May Károly.* Az ember és világa. Természettudományi cikkek	74.—
9. *Walpole Hugh.* Jeremiás. Egy élet története. (Ifjusági kiadás. Berény Róbert rajzaival)	204.—

Küldünk mást is, küldünk külön jegyzéket, választási küldeményt. Ezt a szelvényt használjátok fel:

Tek. **LEPAGE** könyvkereskedés, **Cluj.**
Kérem a fenti könyvek közül a ——— számuakat utánvéttel. Kérek ingyen ifjusági karácsonyi könyvjegyzéket. **Kérek** utánvéttel ——— összegü **ifjusági könyveket, ami nem felel meg, nyomban visszaküldöm becserélni.**

Név ———
Cim ———

Értesités!

A **„Centrala" szőrmeüzlet** árverésén az összes árut megvettem, u. m.: **bundákat, bőröket, béléseket,** melyeket **minden elfogadható árban kiárusitok.**

Naponként d. e. 10 órától 1-ig, d. u. 3 órától 7-ig.

A berendezés is eladó.

Strada Vlahuta (v. Bolyai-ucca)
(A vizvezeték igazgatóságával szemben.)

Ne vegyen Rádiót
vagy alkatrészt

addig, amig nem hallotta az **ELECTRICA** szenzációs teljesitményü gépeit. Dijtalan bemutatás **Rádió-Szalonunkban.** Kivánságra bárki lakásán vételkötelezettség nélkül készülékeinket üzembe helyezzük. Alkatrészek nagy raktára. **Kérje terjedelmes nagy árjegyzékünket.**

ELECTRICA

Cluj, Piata Unirii No. 28.

Eladás nagyban és kicsinyben! Eladás nagyban és kicsinyben!

— **Vetitett közegészségügyi előadás a Magánalkalmazottak Szövetségében.** Folyó hó 21-én, pénteken este 8 órakor a Magánalkalmazottak Szövetségében Farkas u. 7. sz. alatt dr. Stanca Dominic és dr. Lőrinczy Sándor orvosok a „nemi betegségek és annak szociális kihatásai" cimen vetitett képes előadást tartanak. A közérdekü és tanulságos előadás teljesen ingyenes és vendégeket szivesen fogadnak.

— **A Zeppelin tavasszal északsarki utra megy.** Berlinből jelentik: Az északi orosz kikötőket már most kezdik felszerelni meteorológiai állomásokkal és szikratáviróval, hogy rendelkezésére álljnak tavasszal a Zeppelinnek, mely északsarki utra megy. Az orosz kormány erre a célra negyven ilyen állomás létesitését rendelte el, amelyeknek mindegyikét szikratáviróval is felszerelik.

Purgen (Purgó) - Bayer
az ideális hashajtó, eredeti dobozban.

— **A székelyudvarhelyi kis Aviva és kis Barisszia** f. hó 8-án szombat este tartotta meg nagyszámu közönség előtt müsoros chanukaünnepélyét, amelyen Kálmán Ágnes, Ács György, Ács Endre és Dávid Béla gyertyagyujtással, prológgal, szavalatokkal szerepeltek, a kis Egyletek vezetője, Gottesmann László pedig igen nagy hatást kiváltó ünnepi beszédet tartott, mig a közös énekkar a Moaz Cur-t, a Makkabeus indulót és Hatikvát adta elő. A jól sikerült ünnepély mintegy 2000 lejt jövedelmezett a KKL javára.

Hirtelen időváltozás okozta meghülés gyakran sulyos tüdőbajt okoz. Betegségtől megóvja a tápláló

Siromalt

azonnali szedése. Minden gyógyszertárban kapható. Egy üveg ára 100 lei. Oktatófüzetet ingyen küld **„Gea"-Krayer Laboratórium** Timisoara No. 19.

— **Rabbiiktatás Gyergyószentmiklóson.** A gyergyószentmiklósi hitközség f. hó 15-én tartotta meg dr. Krausz Mózes főrabbi beiktatási ünnepségét ünnepélyes keretek között. Az ünnepélyen megjelentek a hatóságok fejei is. Az ünnepély a következőképen folyt le: Balázs Vilmos és idősb. Charap Salamon urak vezetése alatt álló bizottság kiséretében érkezett a főtisztelendő ur a templomhoz, ahol a sómercsapat állott sorfalat és héber nyelven üdvözölte Sonnenklár Márton rospluga. A templom ajtajában Grünstein Adolf gondnok üdvözölte a főrabbit. A templomban Steiner Náthán elnök is üdvözölte a főrabbit, amire dr. Krausz főrabbi tartott héber, román, magyar és németnyelvü beszédet. Ezután a közönség átvonult a tanácsterembe, mialatt az udvaron a főrabbi és hatóságok a sómercsapat tisztelgő elvonulását fogadták. A tanácsteremben elsősorban dr. Tetu prefektus, majd dr. Benke polgármester, Kotta főszolgabiró a hatóság részéről, dr. Cimpian a város keresztény lakossága nevében, Balázs Vilmos a Chevra Kadissah és Charap Marcell möfakéd az ifjuság nevében üdvözölte dr. Krusz főtisztelendő urat. Dr. Krausz főrabbi válszában nagyszabásu programot adott. Este szöuda volt, ahol az elhangzott toasztok és beszédek feljogositanak remélni, hogy dr. Krausz főrabbi igazi zsidó nemzeti szellemben fogja vezetni a hitközségi életet és gyermekeik nevelését.

Agyonlőtte feleségét, azután öngyilkos lett egy szolgálatából elbocsátott bukaresti kapitány

(Bucuresti-Bukarest, december 20. Az Uj Kelet tud.) A Calea Grivitein még vasárnap egy dráma játszódott le, amelyet csak ma fedeztek fel. Moraru volt adminisztrativ kapitány feleségével és cselédjével lakott ebben az uccában. A kapitányt a hadseregből elbocsátották, mert elmebeteg volt. Kórházban kezelték, ahonnan elbocsátották, de nem teljesen kigyógyultan. Vasárnap a kapitány a cselédleánynak átadott 10.000 lejt különböző adósságok kifizetésére s azóta a házaspár nem adott életjelt. Ma a hatóságok betörték az ajtót és konstatáltak, hogy ugy a férj, mint a feleség halva fekusznek az ágyban Valószinünek tartják, hogy a férfi agyonlőtte a feleségét és azután öngyilkos lett. A fővárosi körökben ismert házaspárnak a tragédiája nagy részvétet kelt.

A fascista Olaszország rövidesen visszaállitja a pápai államot

Páris, december 20. A Le Petit Journal római tudósitójának közlése szerint a vatikán és az olasz kormány között a közeljövőben létre jön a megegyezés az egyházi állam elismerése tekintetében. A kötendő nemzetközi szerződés értelmében a vatikáni terület felett az olasz államnak nem lesz felségjoga és ez az önálló egyházi állam területét fogja képezni. A hatvan éve tartó konfliktus a pápaság és az olasz állam között ezek szerint véget ér s Szent Péter utódai ismét el fogják hagyni időnkint a vatikánt, önkéntes fogságuk helyét. Az egyházi állam elismerése után Rómában is lesz vatikáni nagykövet s a pápaság képviseltetni fogja magát nemzetközi konferenciákon.

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelb. Rt.
CLUJ, PIATA UNIRII 7. szám
Fiókjai: Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár Marosvásárhely és Nagyváradon. — **Saját tőkéi 85 millió lej.**
Affiliált intézetei: Tordaaranyos Vármegyei Takarékpénztár r.-t. Tordán, Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár r.-t. Nagyenyed, Udvarhelymegyei Takarékpénztár r.-t. Székelyudvarhelyen és Sz.-Kereszturon, Szászrégenvidéki Takarék- és Hitel r.-t. Szászrégenben és népbank r.-t. B-hunyadon. — **Mindenbanküglyetet legelőnyösebben végez.** — Engedélyezett devizahely. Arurak árai a vasut mellett. **Betéteket elfogad**

Kom. szabad. No. 13106. sz. **„VEZUV"** Szabadalom bejelentve minden államban.

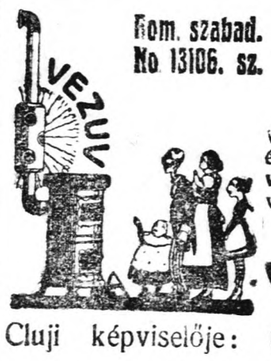

Várakozáson felüli meglepetést nyujt mindenki számára a **hőterjesztő és tüzelőanyag megtakaritó készülék. A fütőtechnika legnagyobb vivmányai! 50 százalékos megtakaritás. Gyors hőképződés.** Bármilyen vasháyhához alkalmazható! **Olcsó**, mert a tüzelőanyag megtakaritásán a **készülék ára 14 nap alatt megtérül.**
Gyártja:
Veiszberger Timisoara.
Cluji képviselője: **Makkay si Burkhardt** vaskereskedők.

Aki nem ismeri a
Mártonffy Testvérek & Co
szücsáru és szövetkabát áruházának **a szolid és olcsó kiszolgálását, az győződjék meg** most **a karácsonyi és ujévi nagyvásár alkalmával, hol a szezon tulhaladása miatt minden áru nagyon olcsón lesz kiárusitva**
Legszebb karácsonyi és ujévi ajándékot csak itt vásárolhat!

— **Drámát irtak Saccoról és Vanzettiről** Berlinből jelentik, hogy Martin Lampel német iró drámát nyujtott be egyik vezető berlini szinházhoz, melynek hősei Sacco és Vanzetti, akiket a darabban ártatlanul itélnek halálra. Még nem lehet tudni, hogy a szinház elfogadja-e a darabot előadásra, de ha elfogadja, akkor még ebben a szezonban szinrekerül.

— **Eljegyzés.** Paneth Amália, Magyarlápos és Brach Herman, Nagybánya jegyesek. Minden külön értesités helyett.

— **Az angol alsóházban nem szabad — kötni.** Mrs. Hudson Lyall, az angol alsóház ismert konzervativ nőképviselője a napokban a Ház egyik meglehetősen unalmas ülésén elővett táskájából egy gombolyag pamutot, néhány kötőtüt és nyugodtan munkához látott. Alig hogy a honanya elkezdte a kötögetést, az elnök, a speaker, erélyesen rászólt: — Rendreutasitom a képviselőnőt — mondotta erélyes hangon. Ezzel a tény kedéssel sulyosan megsérti a parlament méltóságát és a házszabályokat. Felszólitom, hogy azonnal hagyja abba munkáját. A képviselő erre szó nélkül felállt és felháborodott arccal eltávozott a képviselőházból, a Ház derültsége mellett.

— *Ki keres házi tanitót?* Tudvalevő, hogy Kolozsváron számos zsidó diák él, akik egyetlen megélhetési lehetőségükként középiskolás diákok oktatását vállalják. Tudva azt, hogy Kolozsváron nagyon sok zsidó család van, ahol a gyermekek oktatására szivesen látnának képzett egyetemi hallgatókat, az Uj Kelet szerkesztősége, hogy olvasóinak ebben is rendelkezésére álljon, ingyenesen közvetit szakképzett tanerőket, román, német francia, angol és héber nyelvoktatásra valamint középiskolás diákok előkészitésére. Akik házitanitóra igényt tartanak, érdklődjenek az Uj Kelet szerkesztőségében Calea Dorobantilor 14 alatt, telefon 177.

Kereskedelmi és Iparkamara Cluj.

No. 2692—1928.

Pályázat. A cluji Kereskedelmi és Iparkamara igazgatótanácsának folyó évi november 10-én tartott ülésén hozott és az ipari és kereskedelmi miniszter urnak folyó évi november hó 24-én 106.297 szám alatt jóváhagyatott határozata értelmében ezennel **pályázatot** hirdetünk a Kamaránál üresedésben levő 3. titkári állásra. A pályázati feltételek a Kereskedelmi és Iprkamarák ujjászervezéséről alkotott törvény és ennek végrehajtására kiadott utasitás 22. szakaszában foglaltatnak. A pályázathoz csatolandók a pályázó képesitését gazoló bizonyitványok és a szükséges bizonyitványokal igazolt eddigi közgazdasági müködésének részletes leirása. Előnyben részesülnek azon pályázók, kik az állam nyelvén kivül a kisebbségi magyar, vagy német nyelvet is birják. A titkár javadalmazása az Ipari és Kereskedelmi minisztérium által 1927. december hó 8-án 95.908 szám alatt megküldött osztályozási kimutatás alapján fog megállapittatni. A pályázat határideje: **1929. január 31-ike.** A törvényszerü bélyegekkel el nem látott, valamint a kitüzött határidőn tul beérkezett kérések nem vétetnek figyelembe. Cluj, 1928. december 19-én. Ing. I. F. Negrutiu s. k. elnök, Nicolae Căclulă s. k. főtitkár.

Hirdessen az „Uj Kelet"-ben

A kolozsvári román Nemzeti Szinház müsorára tüzi Madách Ember tragèdiàjának elöadását

Pavel Constantin, a Román Opera és Nemzeti Szinház uj igazgatója nyilatkozik az Uj Keletnek programjáról

Cluj-Kolozsvár, december 20. *(Az Uj Kelet tudósitójától.)* Ama hivatalok között, amelyeknek megközelitése mindig órák hosszat tartó előszobázást igényelte a vezetőhelyen állt a kolozsvári Nemzeti Szinház és Román Opera igazgatósági szobája. A mult tapasztalataiból okulva, igy határozott elkeszonnyel lépegettünk fel az Opera széles, nyugalmas lépcsőin, azzal a mellékgondolattal, hogy ebből a látogatásból talán még interjú is lehet. Az igazgatói szobához erve, a hosszas várakozás biztos tudatában letelepedtünk az előszobában, várva azt a livrés szolgát, aki majd Pavel *Constantinnál*, az Opera uj igazgatójánál bejelent. A szolgák, akik még nemrégiben tizével szaladgáltak itten, ugy látszik eltüntek, mert már nehány perces hiábavaló várakozás után még hire hamvát sem láttuk szolgának. Ezzel szemben az igazgatói szobából Pável *Constantin* tenorja kedélyesen vegyült el egy női szopránnal, melyről nem volt nehéz *Rózsa* Annának, a rendkivül népszerü, tehetséges koloratur énekesnőnek hangját felfedezni.

Bejelentés nélkül kopogtunk be hát az igazgatói szobába. Pavel Constantin maga nyitott ajtót.

— Hát maga van itt? Miért nem jött be hamarább?

A multra hivatkoztunk, amikor az igazgatóhoz való bemenetel csak nehány napi utánjárás után volt lehetséges.

— Ugyan! De mi demokraták vagyunk! Nálunk most már mindig szabad a bemenet!

Ez Pavel Constantin, akit nem kell bemutatni a kolozsvári embereknek. A régi tenoréneke semmit nem változott, csak a haja lett valamivel fehérebb. És — amint ő maga mondja — a hangja is megkopott kissé . . .

— Szemrehányásokat kell tennem magunknak, hogy nem keresnek fel bennünket. Mar-mar azt hittem, hogy a kisebbségi sajtó elzárkózik az Opera igazgatósága elől. Pedig minden operaelőadáson tele vagyunk — hála Istennek — zsidókkal és a magyarokkal. A jövőben pedig nemcsak az Operának, de a Nemzeti Szinháznak olyan programot dolgozunk ki, mely feltétlenül közelebb fogja hozni a kisebbségi közönséget hozzánk.

Biztositjuk Pavel Constantint, hogy az Opera igazgatósága mindig számithat a kisebbségi sajtó és a kolozsvári zsidó közönség támogatására.

— Kérjük igazgató urat — mondjuk — beszéljen valamit terveiről.

— Egészen uj alapokra fektetjük ugy az Opera, mint a Nemzeti Szinház működését. Nivós előadásokat akarunk rendezni mindkét oldalon, hogy ez a sok viszontagságon keresztül ment intézmény végre hivatásának magaslatára emelkedjék. A kormány részéről a legszebb igéreteket kaptuk és rövidesen a büdzsé növelésére is sor kerül, ami lényegesen fogja befolyásolni a szinházak helyzetét.

A januári vendégszereplések

— Az Opera programjába rendkivül sok szenzációsnak igérkező, müvészi eseményt iktattunk be. Ezidőszerint még *John Sullivannak*, ennek a nagyvonalu tenorénekesnek vendégszereplései folynak Karácsony másodnapján még a Carmenben fog fellépni Sullivan, aki egyike a legjobb énekeseknek, akik eddig Kolozsváron szerepelnek. Az Opera ugy üzleti, mint müvészi szempontból örömmel látja a vendégszereplőket és ezért téli programunkban több szenzációs vendégszereplést vettünk fel. Ezidőszerint csak a januári programról adhatok felvilágositást. Ekkor alkalmunk lesz hallani *Heltay* Idát, az erdélyi származásu világhirü szopránénekesnőt, aki jelenleg a berlini Staatsoper tagja. *Heltay* Ida az Aida-ban és a Zsidónő-ben fog felléphni. Egy másik érdekesnek igérkező vendégszereplő *Stroiescu* lesz, aki már énekelt Kolozsvárt, de azóta európaszerte nagy karriert futott be és ezidőszerint a párisi Opera Comique első tenoristája. Ő a Manon-ban és a Werther-ben lép fel.

Feleleventik a Wagner-operákat.

—A vendégszereplésekenkivül a rendelkezésünkre álló erőinkkel is rendkivül szép programot dolgozunk ki. Január elején mutatjuk be Mozart: Szöktetés a Szerájból operáját, mely régi kasszadarabja volt az Operának, mikor én és *Lévay* Ilonka énekeltük a vezetőszerepeket. A darabot én rendezem, *Dubravszky* dirigálja, a vezetőszerepeket pedig *Rózsa* Anna, *Banascu* kisasszony, *Chicideanu* és *Andreescu* fogják énekelni Nagyon érdekes lesz *Első király* c. francia opera bemutatója, melynek szerzője, — *Lalo* — egészen ismeretlen a kolozsvári közönség előtt. Szép előadásban lesz részünk a Bohémek reprizével, a melyben *Tyron* Silvat fogják viszontlátni, aki januárban és februárban több darab főszerepét fogja énekelni. A Saba királynőjét is ujra müsorra tüztük, nagyon jó szereposztásban.

— Egy régi tervünket valósitjuk meg azzal, hogy a Wagner előadásokat is rövidesen megkezdjük az Operában. Ezért szerződtettem Adrian *Cirtiut*, aki rendkivül tehetséges fiatal énekes és minden reményem meg van arra, jó hőstenor éneké fogom kiképezni. Első Wagner-előadásunk a Lohenggrin lesz.

Az Ember tragádiája a román Nemzeti Szinházban

— Hasonló ambicióval készülünk a Nemzeti Szinház müsorának beállitására is. Sorozatos bemutató előadásokat fogunk rendezni, melyek közül a legfontosabb kétségtelenül Madách Ember tragédiája lesz. Ez az előadás a legnagyobb kultureseménye lesz a kolozsvári közönségnek. Az Opera igazgatósága nagy kedvvel készül erre az előadásra azért is, mert ezt udvariassági aktusnak tartja a kisebbségi közönséggel szemben is. Reméljük, hogy ezt honorálni is fogja a kisebbségi közönség. A darabot én rendezem, a régi magyar szinház diszleteivel, sőt, Erkel Ferenc kisérő zenéjét is megtartom. Van ennek a bemutatónak egy másik érdekessége is. *Barzescu* asszony, a románok Jászay Marija, amikor meghallotta, hogy bemutatjuk az Ember Tragédiáját, ajánlatot tett az igazgatóságnak, hogy vállalja Éva szerepét. Barzescu asszony a bécsi Burgnak volt a tagja, hoszu ideig Németországban is élt és Hamburgban negyvenszer játszotta el Évát. Ez az előadás nemcsak a Nemzeti Szinház ensembléját, hanem az opera zenekarát, kórusát és balletjét is foglalkoztatja.

— Az Ember Tragédiája mellett meg néhány szenzációs bemutatásra készülünk Már folynak a próbák *Eftimiu:* Ember, aki a halálát látta c. darabjáról. Müsoron van *Gerhard Hauptmann:* Magányos lelkek c. drámája és *Rostand* Napkeleti királykisasszonya. Nagyon szeretnénk, ha a kisebbségi közönség is érdeklődést mutatna a Nemzeti Szinház előadásai iránt, melyek kétségtelenül magas müvészi nivón mozognak.

Néhány barátságos szóval bucsuzunk Pavel Constantintól.

— Irja meg — szól utánunk — hogy többé nem lesznek antiszemita tüntetések az Operában. Rend lesz a szinpadon is és a nézőtéren is. *(lay)*

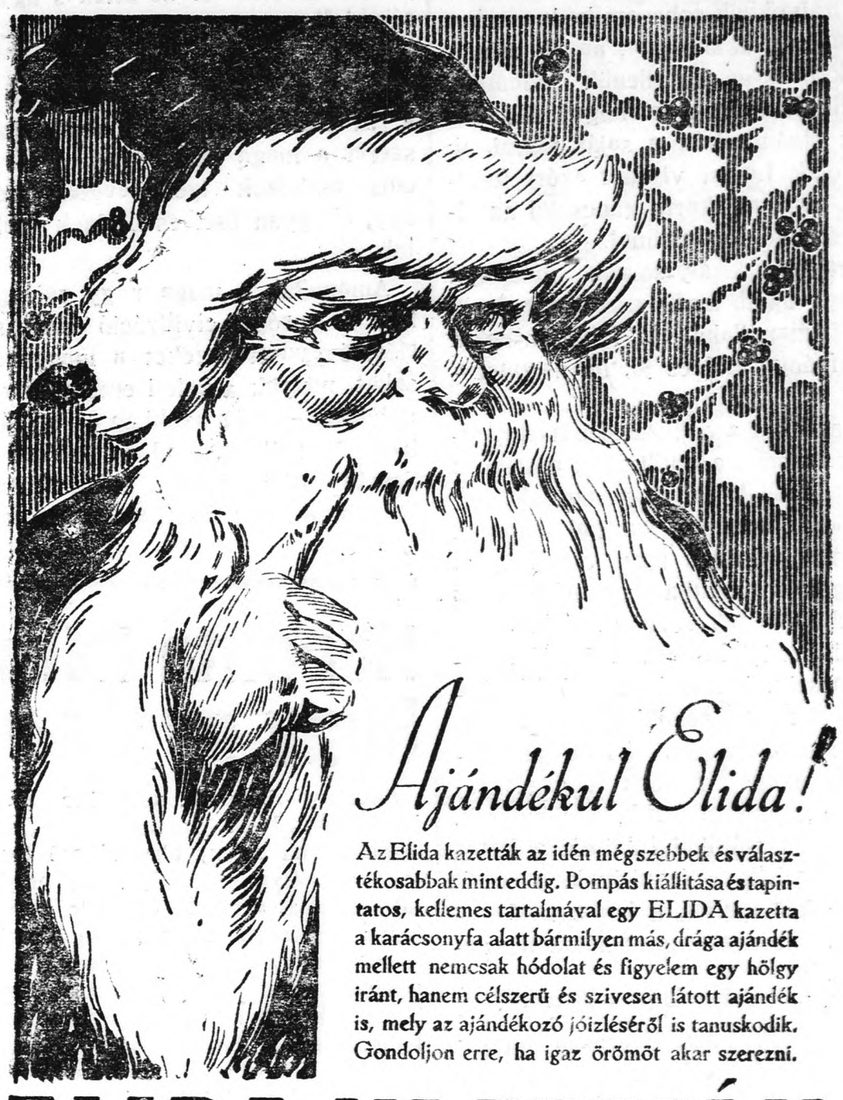

Ajándékul Elida!

Az Elida kazetták az idén mégszebbek és választékosabbak mint eddig. Pompás kiállitása és tapintatos, kellemes tartalmával egy ELIDA kazetta a karácsonyfa alatt bármilyen más, drága ajándék mellett nemcsak hódolat és figyelem egy hölgy iránt, hanem célszerü és szivesen látott ajándék is, mely az ajándékozó jóizlésérő is tanuskodik. Gondoljon erre, ha igaz örömöt akar szerezni.

ELIDA KAZETTÁK

Bő választékban Lei 90.— tól kezdve, 1.100.— Lei-ig.

Rejtélyes gyilkosság Pilsudszky marsall palotájában

Ismeretlen tettes agyonlőtte az éjszakai szolgálatot teljesitő csendőrőrmestert

Varsó, dec. 20. Tegnap a kora hajnali órákban a varsói Belvedere-park csendjét lövések dörrenése riasztotta fel. A lövöldözés abból az irányból hangzott, ahol Pilsudszky marsall palotája áll. Éjjel és nappal csendőrök teljesitenek őrszolgálatot a palota körül és pedig éjszaka két, nappal pedig négy csendőraltiszt. A hajnali lövöldözés zajára talpon termett az egész készültség és először az őrszemek faköpenyei felé tartottak. Az egyik faházikó előtt pár lépésnyire a park kavicsos utján egy holttest feküdt. Azonnal ráismertek az éjszakai szolgálatot teljesitő csendőrőrmesterre, akinek mellét ütötte át a szive táján a merénylő golyója és a halál tüstént bekövetkezett. A riadó fegyverbe szólitotta a Belvedere-park egész fegyveres erejét és pár perc multán a csendőrök járőrökre oszolva kutatták át a park zeg-zugos utait.

A kerités közvetlen közelében egy emberre akadtak, aki épen azon szorgoskodott, hogy kijusson a szabadba. Lövésre emelt fegyverrel szólitották fel megadásra az idegent, aki engedelmesen emelte fel kezeit és ellenkezés nélkül állott a csendőrök közé. Egyenesen az őrszobára vitték és leigazoltatták. Irataiból és bemondásából kitünt, hogy Kosovszky Sztaniszláv elbocsátott rendőrtisztviselővel azonos.

Midőn mellének szegezték a vádat, hogy az ő revolvergolyója ölte meg az éjszakai szolgálatot teljesitett csendőrt, Kosovszky a meglepetség és a zavar minden nyoma nélkül háritotta el magáról a gyanut. A bizonyitékok azonzan ellene szóltak, csupán arra nem deritettek világosságot, milyen indokai lehettek a merényletnek.

Kihallgatták a park kertészét. aki elmondta, hogy Kosovszky az utóbbi napokban többször kopogtatott nála, nyomorára és munkanélküliségére hivatkozott és éjszakai szállást kért. Megesett rajta a szive, befogadta éjszakára és legutóbb is több éjszakát nála töltött. Mialatt a kihallgatás és a helyszini szemle folyt, megérkezett a Belvedere-parkba a csendőrség főparancsnoka. A körülmények gondos összevetése után egyértelmüleg megállapitották, hogy a gyilkos merényletnek nem lehet politikai háttere, valószinüleg egyéni bosszu motiválja, melyhez a tettesnek segitőtársai nyujtottak segédkezet.

Kosovszky az egész éjszakán át tartó kihallgatás végén sem változtatta meg konokul tagadó álláspontját.

Mindvégig kitartott amellett, hogy egyéb éjszakai szállás és pénz hiján a park őrének jószivü vendéglátását vette igénybe. Ő maga is csak a lövések dörrenésére riadt fel és ment ki a szabadba, hol azonnal elfogták.

A felette rejtélyes gyilkos merénylet nyomozása a gyanusitott tagadása következtében holtpontra jutott, de a bünügyi osztály főnöke biztosan reméli, hogy a gyanusitott megszakitás nélküli kihallgatása végül is eredményhez vezet.

— **Ki bontotta meg a magyarság egységét?** — megfelel rá dr. Kecskeméthy István az **Erdélyi Futár** uj számában. Az Erdélyi Futár karácsonyi száma teel van érdekes cikkekkel. A lap minden ujságbódénál kapható, ára 15 lej.

A menekülő Amanullah

A királyoknak sohasem kedveznek a forradalmak, akkor sem, ha ők csinálják, akkor sem, ha ellenük csinálják. Második Józsefet, a felvilágosodás császárját elgáncsolták a saját főurai, tizenhatodik Lajost viszont azért fejezték le, mert el akarta gáncsolni az ellene irányuló forradalmat.

A tragikus király-sorsok galériáját most egy ujabb király-tragédia egészíti ki: az Amanullahé, aki futva menekül „hü" afgánjai elől és jó, ha megmenekül.

Amanullahot a civilizáció juttatta tragikus sorsához, a civilizáció, amelyhez komoly benső hajlamok vonzották: ugy öltözködött, mint egy európai tábornok és európai körutján ugy csinálta az adósságokat, mintha egy nehéziparos könnyelmü fiának született volna.

Párisi, berlini és moszkvai utján, melyet massziv, barna és vonzó felesége oldalán tett meg, rendkivül megtetszettek neki mindazok a civilizatórikus vivmányok, melyek Európa lényegét teszik: a jól szabott frakk, a cilinderek, a hangzatos politikai frázisok, a katonai formaruhák, a fegyházak, a soffőrök, a nehéz ágyuk, a bombavető repülőgépek és a mammutbankok trezorjai.

Az afgán kultura mindezeket a vivmányokat kétségtelenül erősen nélkülözte s igy érthető, ha Amanullah „forradalmositani" akarta országát, ahol a barnabőrü afgánok egészen jól érezték magukat a fenti vivmányok nélkül is, sőt, mint kiderült, csakis ezek nélkül érezték jól magukat.

És ez a jólérzés lett Amanullah végzete, aki meg volt győződve arról, hogy a cilinderrel és frakkal együtt az emberi, főleg pedig a Kelet embereinek gondolkodásmódját is megváltoztathatja. Holott, ha kissé nyitottabb szemmel nézi meg Európát, ebbe a tévedésbe nem eshetett volna, hiszen látnia kellett: a civilizáció alapja nemcsak a frakk, hanem elsősorban a rendőrség, a politikai kémhálózat, a társadalmi rend, mely az erőszak eszközeivel jön létre és az erőszak eszközeivel szilárdul meg.

Kemál példáját is szem elől tévesztette, aki a maga „Európáját" szintén szuronyokkal teremtette meg s a turbán ellen főbelövetéssel csinált propagandát. Amanullah nem követte Kemál pasa módszerét, helyesebben későn és a maga javára hangolt katonatisztek nélkül alkalmazta csak, mert bizott királyi tekintélyében, bizott az afgán konzervativok hitében, akik a királyság intézményében isten akaratának megnyilvánulását látták.

Számításaiból azonban kihagyta a konzervativ és kritikátlan mohamedán hit visszaható erejét, mely szerint az üdvözülés elengedhetetlen kelléke a női arcot eltakaró fátyol, a turbán és a dolgok régi rendjének fentartása. A keleti ember kontemplativ természet, amit azt is jelenti, hogy jobban szeret az égi, mint a földi dolgokkal törődni s mert szerinte a világ nem teremtődött volna olyannak, amilyen, ha nem a legjobbnak teremtődött volna, — ergo fölösleges a haladás eszméivel rontani rajta. És bármennyire az isten háta mögött van Afganisztán, annyira még sincs a világ végén, hogy az afgán konzervativok ne értesültek volna a világháboruban alkalmazott civilizációs eszközökről s arról, hogy a szomszédos Indiában élő hindu hittestvéreikkel és a buddhista hindukkal miként bánt el az angol civilizáció, különösképen Kitchener lord idejében, amikor a lázadó törzsek férfait ágyucső elé kötötték s ugy lőtték ki őket — egyenesen a paradicsomba.

Az afgán és a hindu pedig, ha már a paradicsomba akar menni, jobban szeret a maga lábán járni, a civilizációs eszközök igénybevétele nélkül, ugy, ahogyan ősei és őseinek ősei tették.

Amanullah a maga nagy rajongásában az európai civilizáció iránt, szem elől tévesztette ezeket a meggondolásokat, melyek a keleti ember szivének redőiben, — még azokban az országokban is ott élnek, ahol az európai civilizáció eszközeit száz százalékban alkalmazzák, igy Kinában is és Japánban is.

De ezeken a speciális szempontokon kivül van egy másik szempont is, melyet nem lehet figyelmen kivül hagyni, ha Amanullah tragédiájának okait meg akarjuk világitani. Amnullah európai civilizációt akart teremteni egy olyan országban, ahol a termelési rend még teljesen feudális, ahol az ipar hiján van a kapitalista nagystilüségnek s az élet patriarchális társadalmi viszonyok között baktat. Az európai frak, az európai rendőr, a gépfegyver és technikai fejlődés — nem véletlen, ad hoc kreáció: egyenes formai következménye volt a polgáriasulásnak, az állami mindenhatóságnak, a világvárosok kialakulásának és mindenekelőtt és mindenekfölött a természettudományos gondolkodás megszilárdulásának.

Amanullah azt hitte, hogy a lényeget megteremtheti — puszta formalitásokkal és külsőségekkel. Ez volt bukásának természetes oka. Ha ő győzött volna, vagyis ha megszervezte volna azt a terrort, ami a vélt vagy tényleges igazságok kitünő helyettesitőjének bizonyult, — akkor talán a frakkon és a cilinderen keresztül megvethette volna alapját az „Unterbau"-nak is. De mert erről megfeledkezett, viselnie kell nagyratörő álmainak szertehullását.

Ismét bebizonyult: a távoli Keleten forradalmat csak tradiciókkal lehet csinálni, mint hogyan Ghandi csinálta, — avagy katonákkal, amint az Kinában történt.

Salamon László.

Naponta háromszor fog ülésezni a parlament, hogy gyorsan tető alá hozzák a költségvetést

Bucuresti-Bukarest, december 20. Az *Uj Kelet tud.*) A kormány véglegesen összeállította az uj törvényhozó testületek ünnepélyes megnyitójának programját. Szombat délelőtt 11 órakor Te Deum lesz a patriarchán, amelyen résztvesz a kormány, az összes képviselők és szenátorok, valamint a polgári és katonai hatóságok képviselői. Féltizenkettőkor valamennyien a képviselőház ülésterembe mennek át, ahol a megnyitásra megjelennek a diplomáciai kar képviselői is. Pontban féltizenkettőkor indulnak el a királyi palotába a királyi család és a régenstanács tagjai. Az elindulást 101 ágyulövés fogja jelezni. 12 órakor pontban megjelennek a parlamentben a regenstaács és a királyi család tagjai, a kormány összes tagjainak kiséretében. Résztvesz a kamara ünnepélyes megnyitásán Mária királyné is.

A régenstanács nevében *Miklós* herceg fogja felolvasni az uj parlament programját vázoló trónbeszédet. A királyi család tagjai és a régensek eltávozása után ugy a kamara, mint a szenátus azonnal megkezdik munkálataikat. Az összes képviselők és szenátorok frakkban, a katonák pedig diszegyenruhában kötelesek megjelenni a Maniu-kormány első parlamentjének ünnepélyes megnyitó ülésén. Még a délutáni órákban megkezdik a mandátumok validálásának vitáját. Ugy a kamara, mint a szenátus ki fogják mondani, hogy naponta háromülést tartanak és hogy vasárnap is ülésezni fognak, hogy az uj törvényhozó testületek még a karácsonyi szünet előtt végleg megalakuljanak. Hir szerint az eredeti tervtől eltérően, egész karácsony alatt szünetelni fog a parlament munkája, közvetlenül az ünnepek eltelte után azonban azonnal megkezdik az 1929. évi költségvetés vitáját.

Teljesen bizonyos, hogy ez a vita hosszabb időt fog igénybe venni.

Az a helyzet áll tehát elő, hogy január elsején költségvetés nélkül marad az ország. A fennálló törvények értelmében azonban exlex még sem áll elő, mert az alkotmány 117. paragrafusának rendelkezése értelmében abban azesetben, ha az uj költségvetés el nem készül, az előző évi budget rendelkezései érvényesek, mindaddig, amig az uj költségvetés elkészül.

Kilenc évvel ezelőtt elkövetett gyilkosság került napfényre egy kolozsmegyei faluban

Az elhagyott asszony leplezte le a csendőrségen férje gyilkosságát

Cluj-Kolozsvár, december 20. Az *Uj Kelet tud.*) A kolozsvári csendőrkapitánysághoz egy borzalmas paraszt-tragédia részleteiről érkezett jelentés. Ilies községben történt, hogy hét esztendővel ezelőtt eltünt a faluból *Dunca* Marioara tizenhét éves parasztlány. A fiatal lány néhány héttel azelőtt lépett jegybe *Olariu* Ioan gazdalegénnyel, aki az eltünt lány megkeresésére indult és a hatóságokkal együtt heteken keresztül kutatta menyasszonyát. A nyomozás azonban semmi eredményre nem vezettek és a család lassan-lassan megnyugodott abban, hogy Marioara valamely halálos szerencsétlenség áldozata lett. A vőlegény néhány évre rá megnősült és ma már senki nem is gyanitotta azt, hogy Dunca Marioara tragikus halála mögött egy véres paraszt-tragédia huzódik meg.

Évek óta köztudomásu volt, hogy a faluban Olariu Ion és felesége rendkivül zaklatott házaséletet élnek. A házastársak között napirenden voltak a verekedések és gyakran kellett az egymást verő házastársakat a szomszédoknak szét választaniok. A zaklatott házasélet során a férj és feleség valósággal ellenségei lettek egymásnak és a faluban házról-házra járva beszélték el egymás viselt dolgait.

Végül Olariu egyszer azzal lepte meg a feleségét, hogy válni akar. Ezt a bejelentést ujabb nyilvános verekedés követte, mely azzal végződött, hogy Olariu feleségét sulyos sérüléseivel a szülői házba szállitották. Az asszony azonban még ekkor sem akart válni. Amikor pedig Olariu azzal fenyegette meg, hogy megöli, ha nem egyezik bele a válásba, az asszony igy felelt:

—Még mielőtt megölsz, börtönbe juttatlak.

A fenyegetésnek meg volt a hatása, mert Olariu ezután nem mert többé válást emlegetni. Néhány nap mulva az asszony egészsége helyre állt és rövidesen vissza kellett volna térnie férjéhez. A mult hét szerdáján azonban Olariu nyomtalanul eltünt a faluból. Elszökött a felesége elől.

Erre Olariuné megjelent a község csendőrörsénél és bejelentette, hogy a kilenc évvel ezelőtt eltünt Marioarat Olariu ölte meg. Férje egyszer részegen mondta el neki, hogy régi menyasszonyával egyszer összekoccant és veszekedés közben botjával több ütést mér ta fejére. A megölt lány testét a falu erdejébe vitte, ahol egy mély gödörbe ásta el.

A csendőrség országos körözőlevelet küldött szét a kilenc évvel ezelőtt elkövetett gyilkosság tettesének kézrekerítésére. Ugyanakkor bünpártolás vádjával letartóztatták Olariunét is, aki kilenc év óta tartotta titokban a gyilkosság elkövetését.

Közgazdaság

Az eddigi kormányokat okolják a vámfelügyelők a kivitel visszafejlődéséért

Exportfejlesztési értekezlet volt a pénzügyminisztériumban

(*Bucuresti-Bukarest*, december 20. *Az Uj Kelet tudósitójától.*) A kormány gazdasági bizottsága, mint tegnap megirtuk, pénteken ülést tart, amelyben dönteni fog a faipari cikkek, élőállatok és bőrök kiviteli vámjának eltörléséről, illetve csökkentéséről. A kormány exportfejlesztési programja azonban nemcsak a kiviteli vámok fokozatos leépitését foglalja magában, hanem egész sor olyan intézkedést is, amely feltétlenül szükséges az export továbbfejlesztésének szempontjából. Ezekről az intézkedésekről tárgyalt kedden este Popovici Mihály pénzügyminiszter az egész ország területéről berendelt vámfelügyelőkkel.

Az értekezlet során, amelyben Jon *Chintescu* vámvezérigazgató és *Constantiniu* helyettes vámvezérigazgató is részt vett, a pénzügyminiszter egész sereg kérdést intézett a felügyelőkhöz a körzetükben tett tapasztalatokra vonatkozólag, különösen a vámszolgálat menetével kapcsolatban. A vámrendszerben mutatkozó fogyatékosságok, a személyzet működése, felkészültsége és dotálása iránt érdeklődött még Popovici miniszter, majd az export jelenlegi helyzetére és a kivitel visszafejlődésének okaira vonatkozólag kért felvilágositásokat.

A miniszter kérdéseire az összes vámfelügyelők beszámoltak megfigyeléseikről és tapasztalataikról. Kiemelték többek között, hogy a vámtisztviselők túlnyomó része lelkiismeretesen teljesiti kötelességét, annak ellenére, hogy különösen az alacsonyabb hivatalnokok fizetése nevetségesen kicsiny. Még sulyosabb a vámtisztviselők lakásügyi helyzete, amennyiben igen sok tisztviselő a határmenti vámpontoknál vagonokban, vagy még rosszabb körülmények között lakik. A vámszemélyzet utánképzése érdekében az inspektorok azt javasolták, hogy a kormány állitson fel egy speciális vám iskolát, ahol megszerezhetik azokat az ismereteket, amelyekre feltétlenül szükségük van. Azonkivül azt is kérték, hogy a határszolgálatot teljesitő vámhivatalnokok részére az állam megfelelő lakásokat épitsen.

Az export visszafejlődésével kapcsolatban a vámfelügyelők rámutattak arra, hogy annak oka jórészt azokban a különböző akadályokban keresendő, amelyeket egyes külföldi vámhatóságok görditenek különösen a román tranzitáruk utjába. Ugyancsak hozzájárult a kivitel csökkentéséhez az is, hogy az exportáruk kiszállitásához szükséges vagonokat nagyon sokszor késve utalják ki. A vámfelügyelők végül arra mutattak rá hogy egyes kormányok későn tették meg az export fejlesztésére irányuló intézkedéseket, amikor a román kivitel már elvesztette egymásután a különböző külföldi piacokat. Ha tehát a kormány fejleszteni akarja a kivitelt, vissza kell szerezni az elvesztett piacokat.

Tegnap délután egy másik vámügyi értekezlet is volt a pénzügyminisztériumban. A vámszolgálat megszervezéséről szóló törvény módositására kiküldött bizottság tartotta első ülését Chintescu vámvezérigazgató elnöklésével és tárgyalás alá vette egyes vámfelügyelőknek arra vonatkozó jelentéseit, hogy ezt a törvényt miképen kellene módositani, hogy megfeleljen a jelenlegi követelményeknek.

Kollektivszerződés a nagyszebeni Amylon vegyészeti gyárnál. A nagyszebeni Amylon burgonyaértékesitő és feldolgozó rt. kollektivszerződést kötött munkásaival. A megállapodás értelmében a rendes munkaidőben eltöltött órák bérét 15, a túlórák bérét pedig 25 százalékkal emelték.

Külföldi kocsikban is megengedik a hus kivitelét. Tekintettel arra, hogy a CFR-nek igen kevés számu speciális vagonja van, amely hus, hal és élő marjorság szállitására alkalmas, ezekben a cikkekben az export nehezen halad. Erre való tekintettel az államvasutak vezérigazgatósága megengedte, hogy az exportcégek külföldi vagonokat hozhassanak be, amelyekkel az árut kivihetik az országból. A külföldi kocsik behozatalához a bukaresti forgalmi igazgatóság engedélyét kell kérni.

Árverési hirdetmény.

Az Arta cég folyó hó 22-én, szombaton d. u. 4órai kezdettel, az Inspectoratul Comercial 1238—1928. számu engedélye alapján, aukciót tart.

Árverésre kerülnek: bútorok, szőnyegek, eredeti festmények, vitrin tárgyak stb.

Cluj, 1928. december 19-én.

Dr. Alexandru Pop
notar public.

Szinház - Müvészet

A Nemzeti Szinház és a Román Opera heti müsora:

Péntek: Álarcosbál. (Aca de Barbuval, Andrescuval, Soculschival.)
Szombat: Maria del Carmen, másodszor.
Vasárnap délután: Ünnepnapok, vigjáték
Vasárnap este: Troubadour John Sullivan vendégfellépésével, Lia Poppal és Nestorescuval.

A Magyar Szinház müsora:

Péntek: Eltörött a negedüm. (3-adszor. Napibérlet 19 szám B. Sorozat 187.)
Szombat d. u. fél 4-kor: Kis Lord. (Gyermekelőadás. Kun Magdával, Ihász Aladárral. Nagyon olcsó mozi-helyárakkal: 50, 40, 30, 20 és 10 lei. Sorozatszám 188.)
Szombat este fél 9-kor: Eltörött a hegedüm (4-edszer. Napibérlet 19 szám. C. Sorozatszám 189)
Vasárnap délután fél 3 órakor: Piros bugyeláris. (Szentgyörgyi István föllépésével, nagyon olcsó mozihelyárakkal: 50, 40, 30, 20 és 10 lei. Sorozatszám: 190.)
Vasárnap délután 6 órakor: Muzsikus Ferkó. Operettrepriz, uj szereposztással. Mérsékelt helyárakkal. Sorozatszám 191.)
Vasárnap este 9 órakor: Eltörött a hegedüm. (5-ödször. Bérletszünetben. Sorozatszám: 192.)
Hétfőn délután fél 4 órakor: Jancsi és Juliska. Bakfis-csinyek. (Grim meséje filmen. Mozielőadás a gyermekek részére. 20 és 10 lejes helyárakkal)

A Magyar Szinház mozi-müsora:
Pénteken fél 4é sfél 6 órakor: Nobile Északsarki expediciója. (Helyárak: 20 és 10 lej.
Vasárnap délelőtt 11 órakor: A Sátán városa. (Nagyszabásu tanulságos, kalandosfilm 7 felvonásban. Ezenkivül tréfás képek, világesemények. Helyárak: 15 és 10 lej.)

A szinházíroda közleményei:

Vasárnap délelőtt nagyszabásu mozi matiné a szinkörben: 15 és 10 lejes helyárakkal. Vasárnap délelőtt 11 órakor gazdag müsoru, nagyon érdekes mozimatiné lesz a szinházban. A Sátán városa cimü hallatlanul izgalmas, amelett nagyon tanulságos 7 felvonásos kalandorfilm mellett kis vigjátékok, világ események tarkitják a müsort. Helyárak 15 és 10 lej.

Ma utóljára Nobile északsarki expediciója. A sziház előtti tér feketéllett egész délután a közönség tömegeitől. A Nobile északsarki expedicióját mutatják be az egyetlen hiteles, hivatalos fölvétel alapján, 8 felvonásban. A mélyen megrázó, rendkivül tanulságos fölvétel naponként kétszer látható: fél négykor és fél hatkor. De már csak ma vetitik a Nobile expedicióját s igy, aki még nem látta, siessen a szinházba. Igen olcsó helyárak: Páholyok és földszint bármely helye 20 lei, erkélyjegy 10 lej. Diákok, ha igazolják magukat, a földszintre is 10 lejért mehetnek.

Minden este: Eltörött a hegedüm. Ma is, holnap is, holnapután is Zerkovitz Béla hires, nálunk is óriási sikert aratott uj operetteje, az Eltörött a hegedüm kerül szinre a magyar szinházban.

OLCSÓSÁGI REKORDI • IZLÉSES, FINOM KIÁLLITÁS! • CSUPA UJDONSÁGI

A MAGYAR KÖNYVKIADÁS ESEMÉNYE:
A PANTHEON 15 KÖTETES MODERN REGÉNYSOROZATA.

A KIVÁLASZTOTTAK

Korunk legkitünőbb iróinak legujabb és legértékesebb müvei.

Havonta két kötet jelenik meg a következő sorrendben:

November
1 G. HAUPTMANN — A Démon (A német kiadással egyidőben.)
2 KESSEL — Rongyos hercegek.

December
3 WASSERMANN — A Maurizius-ügy, I.
4 WASSERMANN — A Maurizius-ügy, II.

Január
5 ANDRÉ GIDE — Pásztorének — Isabelle.
6 WERFEL — Az érettségi találkozó.

Február
7 CONRAD — Öregek és fiatalok.
8 SCHNITZLER — Teréz.

Március
9 MAURIAC — Sorsok.
10 WALPOLE — Harmer John pünkösdi királysága

Április
11 H. G. WELLS — Mr. Blettsworthy a kannibálok szigetén.
12 MEYRINK — A nyugati ablak angyala

Május
13 KNUT HAMSUN — Csavargók, I.
14 KNUT HAMSUN — Csavargók, II.
15 EREDETI MAGYAR REGÉNY, AZ 1929. ÉVI MIKSZÁTH KÁLMÁN-PÁLYÁZAT DIJNYERTES MÜVE

A KIVÁLASZTOTTAK

egy-egy kötetének bolti ára: füzve 82 lei, vászonkötésben 122 lei. Aki legkésőbb karácsonyig megrendeli az egész sorozatot, a köteteket füzve 62 lei vászonkötésben 88 lei kedvezményes árban kapja.

A kedvezményes előjegyzés nem jár semmiféle anyagi megterheléssel, mert havonta csak két kötet árát kell kifizetni. A majdnem 50%-os kedvezményen kivül az előjegyzők a sorozat MEGLEPETÉSSZÁMBA MENŐ 15-IK KÖTETÉT TELJESEN INGYEN KAPJÁK.

A páratlan kedvezményben mindenki részesül, aki az idemellékelt rendelőlapot kiállitja és beküldi Lepage-nak

Ne mulassza el a kedvező alkalmat, mert az Ön könyvespolcáról sem hiányozhat

A KIVÁLASZTOTTAK nagyértékű, érdekfeszitő regénysorozata

MEGRENDELŐLAP
Libraria Lepage könyvkereskedés
Cluj-Kolozsvár

Ezennel megrendelem A KIVÁLASZTOTTAK cimü regénysorozatot 15 kötetben. Havonta 2 kötetet veszek át és az első 14 kötet átvétele után az utolsó kötetet ingyen kapom.

A nem kívánt módozat törlendő
FÜZVE 62 lei kedvezményes árban.
KÖTVE 88 lei kedvezményes árban.
A két könyv árát minden hó elején előre beküldöm. 12 lei portóval.
Minden elején tessék két kötetet utánvétel küldeni. 20 lei portóval.
A köteteket minden hó elején személyesen veszem át és fizetem ki Önöknél.

Név: _____
Foglalkozás: _____
Pontos cim: _____

OLCSÓSÁGI REKORDI • IZLÉSES, FINOM KIÁLLITÁS! • CSUPA UJDONSÁGI

SZABÓ IMRE UTIJEGYZETEI

12

A régi zsidó Szaloniki

II.

A menekültek első közös nagy egyesületét „Növé Salom"-nak nevezték el, nyilván a különböző országokból együvé sereglett elemek békés együttmüködése jegyében. Gyorsan követte ennek az egyesületnek alapitását egy nagyobb népnevelési intézet, a „Chevrat Misné Tora', amely Európa délkeletjén egyedül állott a zsidó kultura fokozott népszerüsitése terén. Minden zsidó ember, akinek nem volt módjában kimeritő talmudi ismereteket szereznie, ide járt elvégzett napi munkája után, hogy felfrissitse ifjukori ismereteit, vagy azon tul esetleg gyarapitsa azokat. A „Misné Tora" iránt nagy érdeklődést tanusitottak Szaloniki zsidói és minden kereskedő, ha üzletei sikerültek, kötelességének érezte a fontos kulturegylet költségére nagyobb összeggel adakozni. Példát mutatott ebben a tekintetben az olasz származásu Josef Pintó, aki egy alkalommal huszezer aranyat adományozott a Misné Tora céljaira.

De nála is bőkezübb pártfogója volt a zsidó irásnak Don Abraham, volt spanyol kincstárnok, aki a szóferek egész táborát szerződtette régi kéziratok másolására és olyan könyvtárt létesitett, aminek nem volt párja az egész török birodalomban, de azon tul sem a keleten. Messze földön hires könyvtára volt még Samuel Benevinistenek, aki különös előszeretettel vásárolta a szép héber pergamenteket.

Ám nemcsak a zsidó törvénymagyarázat, az erkölcstan, a história és héber grammatika eszköréből telitődött a zsidók gondolatvilága, hanem a miszticzizmusnak is erős talaja volt Szaloniki zsidói között. Rabbi Josef Taitazak volt az a kabbalista, akinek emléke köré jámbor legendák koszoruja fonódott. A tizeenhatodik század zsidó szentje volt, akiről ma is nagy tisztelettel beszélnek. Alig aludt naponta három óránál többet, hust nem evett, tanult és tanitott és soha olyan fekvőhelyen nem pihent meg, amely testénél hosszabb volt. Életében harminc olyan esztendő volt, amikor lábai lehullottak az ágy végéről. Salomo Molcho is nála tanult

Salomo Molchoról tudni kell, hogy nem zsidó származásu, hanem portugál nemes volt, nagymüveltségü és rajongó természet, a lisszaboni törvényszék jegyzője. Amikor David Reubeni Portugáliában járt 1525-ben, a fiatal, huszonöt—huszonhatéves ifju, akit Diego Piresnek neveztek, jelentkezett nála és fölajánlotta szolgálatait. A messiánizmus rajongója volt a fiatalember, aki a különös és kétségtelenül varázslatos Reubenihez csatlakozott. Aki Max Brod regényét olvasta, jól ismeri a zsidó historiának ezt a végtelenül rokonszenves a mártiromság koszorujával övezett, zsidó hitre tért alakját, 1527-ben Szalonikiben találjuk Molchót Josef Taitazak mellett, aki a fiatal portugál rajongot bevezette a kabbala rejtelmeibe. Molchó később a palesztinai Safedbe utazott, ahol a messiási idők eljöveteléről prédikált. Prédikációit beküldte Szalonikibe, ahol azokat barátai „Széfer hamefaor" név alatt kinyomatták. Prófétás vizióiról is Szalonikibe küldte jelentéseit. Ime egy részlet a jelentésből, amelynek eredetijét az 1917. évi tüzvész hamvasztotta el.

„5290. év Adar hónap tizenkettedik napjában az éjfél óráiban fölriadtam álmomból és ime az aggastyán, akit régebben is láttam vizióimban, ujból megjelent előttem. És igy szólt hozzám: „Fiam, megnyilatkoztam előtted, mi sors várakozik azokra az országokra, amelyek között élsz. Jer, kövess Jeruzsálem omladékaihoz . . . És fölemelt a magasba és letett a Szentföldön emelkedő két hegy közé. Egyik oldalon állott Cion és Jeruzsálem, a másikon Szafed és Damaszkusz . . . Az egyik hegytetőn pedig fehér talárba burkolt férfi állott, aki átadta nekem a könyvet, amelyben ama nép jövőjének sorsa meg vagyon irva . . ." „Ama nép', ez Róma volt, ahol akkor az inkvizició javában dühöngött.

Molchót máglyahalálra itélték, amikor visszatért Bolognába. Erről Szalonikiben annak idején számos ropirat és népkönyv jelent meg és itt történt meg, hogy a keresztény származásu mártir emlékére böjtöt rendeltek el.

Abban az időben roppant adókkal terhelték a szalonikii zsidókat, a török háboruk miatt, amelyek az ozmán birodalom presztizséért és területének megmentéséért folytak. Ilyen adótételek voltak: a szultán háztartására, az ország adminisztrálására, a szultán nyájának (katonáinak) föntartására, futáradó. Ezenkivül a különböző váltságdijak: hogy ne kelljen sáncot hányni, hogy szabadjon hust fogyasztani, hogy szabadon lehessen hajózni a török vizeken.

Ezeken kivül voltk a benső szervezet fentartására szolgáló adók. Betegek támogatására, bét hamidrások fentartásáról rabbik és alkalmazottak fizetéséről a hitközségnek keellett gondoskodnia. Hagyatékból létrejött alapitványokra a hitközségek nem is számithattak, mert ha gazdag zsidó meghalt, a kincstár azonnal rátette kezét a vagyonra és még az adósságok kifizetését sem engedte a hátramaradt örökségből.

1545. Av hónapjában pestis pusztitott a zsidók által lakott részeken és alig szünt meg az epidémia, amikor tüzvész rohamozta végig a zsidó városnegyedet. Nyolcezer ház pusztult el ebből az alkalomból és tizennyolc templom, számos bét hamidrás és értékes kézirat és könyv lett a tüz martaléka.

Néhány évvel később rhodosi kalózok megtámadtak egy hajót, amelyen hetven zsidó kereskedő hozott nagyértékü árut a Kelet különböző helyeiről. A kalózok természetesen elvették az árut, foglyul ejtették a hajón levőket és beüzentek a szalonikii zsidókhoz, hogy a hetven kereskedőt csak váltságdij ellenében engedik szabadon. Aranyaikat, ezüstjeiket adták el a zsidók, hogy a váltságdijat előkeritsék. Ez az utazás sokáig éreztette hatását a zsidó közügyekre, a kultura és jótékonyságra, minthogy a nagy község elvesztette akkor gazdasági alapjainak jelentékeny részét.

A gazdasági megrendültséget nyomon követték egyéb szomoru jelenségek. A városban és a környéken élő görögök erősebb poziciót akartak szerezni maguknak a kereskedelemben és ezt a meggyöngült zsidók rovására szerették volna elérni. De ennél is sulyosabb baj volt az az egyenetlenség, ami a különböző helyekről odaszármazott és templomi községekbe tömörült zsidók között kiütött. A már emlitett Mose Almosnino 1565-ben utra kelt egy deputáció élén és Konstantinápolyba hajózott, ahol a nagy befolyás fölött rendelkező Josef Nászi közbenjárásával a szultántól olyan fermánt szerzett, amely a zsidókat megszilárditotta eddigi jogaikban és lehetőségeket nyujtott gazdasági életük uj rendezésére.

Mose Almosninónak a rendelet megszerzése révén befelé is nagyon megnőtt a tekintélye és a hitközségek közötti viszálykodás nemsokára nagyjából megszünt. A kulturélet fölélénkült, amihez Ahnosnino sokoldalu tudása nagyban hozzájárult. Héber könyvei: „Tefila le Mose", „Meamec koach' költői lendületről tanuskodnak és szent elmélyülésről, mig világi könyveiben a fizika, asztronómia és filozófia akkori problémáihoz szólt hozzá nagy avatottsággal. A szabad akarat és predesztináció, a jó és rossz eredete, az asztrológia értékelése, ezeket a kérdéseket vitatja könyvében sok eredetiséggel és elokvenciával. Ezeket spanyolul irta, de héber betükkel, főleg azért, hogy a spanyol és portugál zsidókkal ismertesse meg e tudományos problémákat.

1617 elul hónap 17-én a janicsárok, akik nem kapták ki zsoldjukat, megtámadták a dáliai vásárról hazaigyekvő szalonikii zsidókat. Kirabolták, megölték őket és ez alkalommal is nagy kára volt a községnek, mert a vásárosok legtöbbje a gazdagok sorából került ki. 1620. nyarán nagy tüzvész pusztitott megint a városban, amikor is 25 ezer zsidó ház pusztult el, 28 templom lett a tüz martalékává, ami teljesen legyöngitette a már rendbe jött zsidó községet. 1637-ben sokan elhagyták a várost, mert képtelenek voltak fizetni azt az adót, amit a hadseregparancsnok rótt ki rájuk. Követelték tőlük ugyanis, hogy a hadbamenő csapatok teljes ruhafelszerelését a zsidók állitsák ki. Minthogy a község ennek a kivánságnak a legnagyobb erőfeszités ellenére sem tehetett eleget, öttagu küldöttség ment Sztambulba abból a célból, hogy járuljon a vezérkar elé és kérje tőle igényei lecsökkentését. Sztambulban azonban az a meglepetés érte őket, hogy a nagyvezér a követelt ruhamennyiségen felül még egy ujonnan megszervezett hadosztálynak a felszerelését is a zsidókon akarta behajtani. A küldöttség tanácstalanul állott és egyik tagja, rabbi Jehuda, hires tudós, arra vállalkozott, hogy a szükségnek engedve, megvesztegetni próbálta a tisztek egyikét. A megvesztegető ajánlatra azonban az volt a válasz, hogy a rabbiit lefogták és a szultán parancsára felakasztották.

Ez az eset olyan mélyen érintette Szaloniki zsidó népét, hogy tömegesen hagyták el a várost. Ebben az általános zür-zavarban jött a városba Sabbataj Cöwi, akinek szalonikii szerepét más helyütt szeretném bővebben ismertetni.

Az első nyomdát Jehuda Gedálja és fia állitották fel Szalonikiben 1515-been. Első és legszámottevőbb terméke ennek a nyomdának a Dávid Kimchi magyarázatával ellátott Biblia volt. Ezt követte Jákob ben Chaviv agadisztikus gyüjteménye, az „Én Jakob". Sok prédikációs könyv és midrás készült ebben a nyomdában, imakönyvek, közöttük az askenázok ünnepi imakönyve Slomo és Joszéf Jaavec drinápolyi rabbik szerkesztésében. A Misné Tora egyesület amelyet fennebb emlitettünk, később nyomdát állitott fel, ahonnan szintén számos, az egész zsidó világra kiható nyomtatványok jelentek meg. 1740-ben Becalel Halévi Askenázi állitott fel uj nyomdát, amely 1917-ben nagy tüzvészig fennállott. 1875-ben egy zsidó kulturegyesület „Ec Chajim rendezett be egy nyomdát, amelyet szintén tüz hamvasztott el.

(Folyt. köv.)

Több mint 1200 pár hokey mü- és gyorsfutó

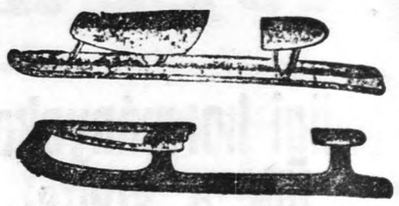

ból választhat, ha idején felkeresi

Kun Mátyás Fia

szaküzletét: Kolozsvár, C. Victoriei 2.

Köszörülés, javitás és nickelezés kifogástalanul eszközöltetik.

Művészi

perzsaszőnyeg

szövött gobelin, karamani függöny, külföldi fonalak, szövőkellékek legelőnyösebb beszerzési forrása.

SCHULHOF EMILNÉ

Oradea, Str. Ep. Ctorogariu (Uri-u.) 14.)

APRÓHIRDETÉSEK

Egyszeri közlésnél egy szó 5 lej, vastagabb betüvel 10 lej. Legkisebb apróhirdetés 50 lej. Állástkeresőknek 30 százalék kedvezmény. Apróhirdetések dija előre fizetendő. Jeligés levelet csak ugy továbbitunk, ha portó bélyeg mellékelve van. Eljegyzési hirek dija 250 lej, előfizetőknek 150 lej.

Középkoru, intelligens, jó családból va ó izr. urinő elmenne anyahelyettesnek, házvezetőnőnek uriházhoz Megkereséseket a kiadó továbbit „Megbizható" jel gére. 1418

Ügynököket és inkasszánsokat felvesz a „Singer varrógép" dési lerakata.

A frankfurti konzernhez tartozó Lloyd-Román biztositó fix és jutalékos ügynököket keres. Értekezhetni naponta d. e. 10—11 óra között Strada Gh. Barițiu 16. szám alatt.

Végleg megszüntetjük gramofon és lemezraktárunkat, ezért az összes raktáron lévő gépeket és lemezeket féláron kiárusitjuk. Legjobb alkalom szép karácsonyi és névi ajándék beszerzésére. Triska I. Cluj, Str. Saguna 14. sz.

Ügyes, gyakorlott kiszolgálóleányt azonnali belépésre felveszek Grünfeld étterem Baia-Mare.

Fiatal párnak szép bútorozott szoba azonnal kiadó. Poláknál, Nagyszamos-u. 12.

Technischer Betriebsleiter der Spiritusfabrikation seit vielen Jahren mit gutem Erfolg in der Branche tätig, sucht diesbezügliche anstellung. Gefällige nachrichten an: Blum, Oradea Rimanóczy 4.

Barzel

fierarie - vasüzlet

CLUJ

(Kolozsvár) P. M. Viteazul 13. szám.

Telefon 10-43

Nyomatott a „Cartea Românească körforgógépén, Str. Dorobantilor 14—16.